

Előfizetési ára :
Félévre 5 korona — fillér.
Negyedévre 2 korona 50 fillér.
Egy füzet ára 50 fillér.

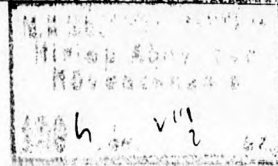

Szerkeszti :
Rudnyánszky Gyula.

Szerkesztőség :
Debrecen, Csapó-utca 19. sz.
Kiadóhivatal :
Debrecen, Csokonai-nyomda.

Jelszavak.

S ahol a világon nem uralkodik oly korlátlan zsarnoksággal a jelszó, mint Magyarországon. Nálunk igazán a jelszó minden — és minden egyéb semmi. Közéletünk, politikai életműködésünk összes silány hazugságai, ármításai onnan erednek, hogy mindig csak a jelszavakra esküszünk és a dolog lényegét nem törődünk.

Teszem jelszó a szabadelvűség, a demokrácia. Szinte mámorba esünk, ha ez a két jelszó leng a zászlón. Demokraták vagyunk és szabadelvűek egészen a csömörletességig. De csak a jelszó értelmében, szószátyár nagyképűséggel, anélkül, hogy amellet ne ünnepelnök a boldog halandót, akinek érdemeit a király nemesség adományozásával jutalmazza s a szabadelvűség álarca alatt ne követnők el eszmék, igazságok, emberi és nemzeti jogok ellen a legvakmerőbb gyilkosságokat.

A jelszavak, ezek az üres, értéktelen, hazug szóvirágok mételyezik meg társadalmunkat is. A jelszavak teszik szinte nevetségessé nemzeti önérzetünket, hazafiságunkat.

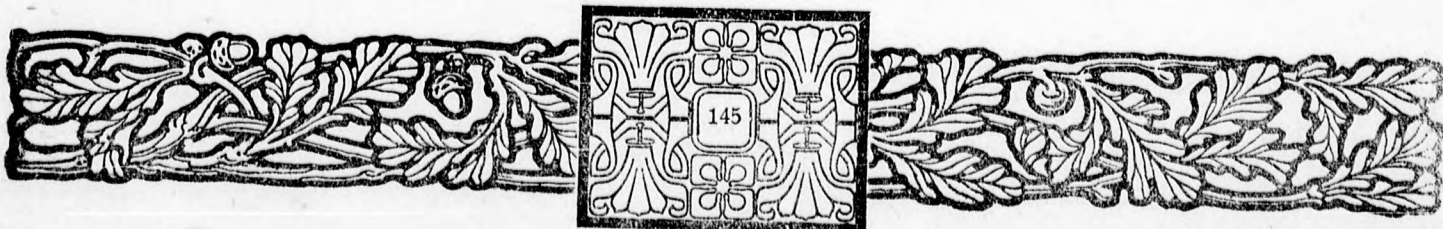
Nagyon természetes, hogy az irodalom se kerülheti el a jelszavak romboló, ernyesztő hatását. Irodalmunk, költészetünk valósággal pusztulásnak indult a nyomorult, divatos, léha, nagy képű jelszavak uralma alatt. Különösen amióta irodalmunk kormányzását és saját céljaira való ügyes, mohó hasznosításának csaknem egyeduralmát azok az elemek vették át, melyek faji

természetüknél fogva csak a jelent ismerik, csak a jelennek élnek, csak a jelen babérait, pénzét, dicsőségét, dús kamatját élvezik és csak is azért telepedtek le irodalmunk berkeibe.

Azóta, hogy a jelennek e legdiadalmasabb hősei birtokba vették a magyar költészet ősi földjét, — a napi fogyasztásra gyorsan dolgozó irodalmi gyárak tövében sűrűn burjánzanak a jelszavak.

És mihelyt jelszó, a közönség mindjárt rámege a lépre. Hiszen a közönség úgysem szeret önállóan gondolkozni, még érzéseit is örömebb veszi át és inkább vállalkozik az üres visszhang, mint a gyöngyöt kinok közt termő csiga szerepére. A közönség tehát valósággal kéjelegve kapkod a jelszavak után és beléjük kapaszkodik, mint a bogáncs a birka gyapjába.

Ám azért, mivel nálunk az irodalmi félistenek jól tudják, hogy itt a logikai összefüggést, a logikus következetességet senki se firtatja, a legdivatosabb és leglármásabb irodalmi jelszó: a közönség tetszése. Egészen a barbarizmusig megy már az a rontás, melyet az irodalomban garázdálkodók nemzeti költészetünk szelleme, a jó ízlés rovására azon a címen visznek véghez, hogy a közönségnek ez tetszik, ez kell. A farizeusok forgatják a szemüket: Ó, mi a világot se szeretjük az idegent, a disznóságot, a buta köznapi nyelvet, a hülye alantiséget, sőt megvetjük ezeket a szerencsétlen, felületes, múlt áramlatokat; de hát hiába, a közönség követeli. És a közönség az úr, a közönség ad koszorút és kenyeret, hírt és baksist.

És e gonosz, csaló szemforgatás közt a közönség mögé bújva becsempészik az olcsó, idegen portékát, megrontják ősi erkölcsünket, nemes szépérzékünket és trágár eszközeikkel az irodalmat az utca cédájává aljasítják.

A másik ehhez hasonló veszedelmes, hazug jelszó, melylyel az eredeti alkotótehetség hiján szükölködő, de ügyes másolásra, jövedelmező utánzásra felette hivatott irodalmi nagykereskedők és szatócsok pompásan vissza tudnak élni: a modern szellem, az európai máz.

Én nem tudom, mintha mi magyarok még ma is kancatejet innánk és mintha nyereg alatt puhítanók a nyers húst! Vagy mintha mi a magyarság kifejezésére egyedül és kizárólag a fokost, a rojtos gatyát és a cifra szűrt tartanók alkalmasnak. Uram isten, ezek az irodalmi betyárok, akik az irodalmi modernség örve alatt becsempészik hozzánk, nyakunkba varrják, ránk kényszerítik a legtorzabb idegenségeket, mikor már jó áron elhelyezték külföldi címkevel fölcifrázott saját silány portékájukat, akkor, hogy még jobban hitelét veszítse a nemzeti irodalom valósággal fülíg turkálnak a parasztság szeméjében, és aztán pöffeszkedve mondják, hogy lám ez a magyar népiesség!

Továbbá kedvelt jelszó a világszellemek irányának követése. Van akárhány szereplő fél-istenként, akik a magyar remekírókat csak névről ha ismeri, ellenben az idegen izmusok vezéreiért, sőt élelmezési biztosaiért is rajong. Tessék csak megfigyelni, hogyan dobálóznak ezek az irodalmi zoltánok a Maeterlinck, Multatuli, Dreyer, Brioux, Beyerlein, Goncourt, Prévost, Gorkij stb. nevével. Mindegy nekik, ha kicsi, ha nagy, csak idegen legyen! A magyar nyelvet, melyen, és a magyar nemzetet, melynek írnak, megvetik. — Ha én franciának, angolnak, németnek születtem volna! most fogaton járnék, palotám lenne, minden könyvem százezreket jövedelmezne! Így sohajtoznak az idegen majmolás jelszavával élőködők.

Vers nem kell a közönségnek! Ki olvas manapság verseket? Ez is jelszó, mellyel a tehetségtelenek napihírek versbeszedésére váltanak jogot. Ez azonban olyan csunya állapotokra

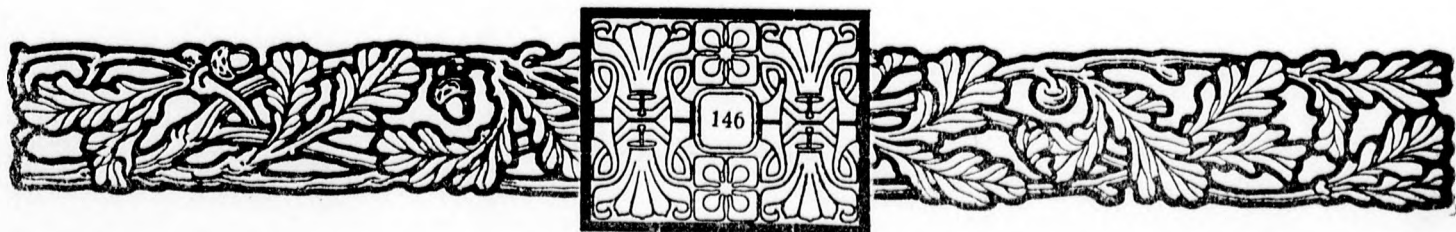
világít, hogy megérdemli a külön figyelmet. Mert éppen költészetünk megmetyelkezésében ért el legtöbbet a jelszó uralma. Ezt tehát érdemes külön bironyítani.

A feledhetlen.

*A sirban se lesz nyugalmam,
Felsőhajtók akaratlan,
A szememre nem jó álom.
Eszembe jut kedves párom,
Drága kincsem, feleségem,
Vigassom és reménységem,
Ki életem széppé tette,
Derűt és fényt szórt felette.
Bátorított a szavával,
Kibékített a világgal,
Elhitette, hogy jó, tiszta,
Bisalmammal nem él vissza,
Kinek mélyen érső lelke
Hivatását abban lelte:
Engem lásson boldogabbnak,
Bútól ment csak én maradjak!
A ki értem lelkét adta,
Gondolatom találgatta,
A könnyeit eltitkolta,
Várt mindenkor mosolyogva,
Hű volt hozzám minden sorsban,
Szeretett mindennél jobban,
Kit hánytvetett életemben
Soha meg nem érdemeltem.
Majd csak akkor lesz nyugalmam,
Ha nem leszek egymagamban,
Ha majd egykor üt az óra,
S lessz áll hozzám nyugovóra,
Ekkép szólít meg gyöngéden:
Itt vagyok már kedves férjem!
Csak alügygyál békén, hosszan,
Mert a reggel még távol van.
Fejem alját igazgatja,
Homlokom megsimogatja,
A szemfedőm rendbe hozza,
Gondjait megszásszorozza.
Lankadatlan buzog, fárad:
Rövidítse éjszakámat,
Szép csöndesen elaludjam,
Valahára megnyugodjam.
És ha jó az éjjel csendje,
Megnyílnak s sírok rendre,
A halottak mind kisszállnak,
Nyugtalanul szertejárnak,
Ast a reggelt sírva várják,
Derengését hátha látják —
Azalatt se hagy el engem,
Hosszám simúl még hívebben,
Mosdúlatom megelőzi,
Még akkor is álomom őrsi!*

Dalmady Győző.

Anakreoni dal.

Első leány.

*Jertek, jertek, leányok,
Borítsuk el virággal,
Rózsákkal, nárcissokkal,
S csipkés szőlőlevéllel
Mi régi jó poétánk,
Vitézsünk síri hamvát!
Ki egykor ennyi tüsszel
Dalolt a szerelemről
És olyan játsszi kedvvel
A Gondüsző italról:
Dalt érdemel s virágot.
Álmatlan álma mellé
Daloljunk bort, szerelmet,
S hintsük be síri hamvát
Csipkés szőlőlevéllel,
Rózsákkal, nárcissokkal.*

Második leány.

*Jertek, jertek, leányok,
Öntözzük drága hamvát
Enyhítő könnyeinkkel!
Nem volt ő víg poeta, —
Szomorú, fásó ember,
Boldogtalan legény volt.
Vergődő lelke gondját
Nagy szívve mámorával
Álcázta, s sokogását
Kacajba fojtogatta.
Dalolt, mint tövissek közt
A szívét összevérző
Bús csalogány dalogat.
Jertek, jertek, leányok,
Öntözzük drága hamvát
Enyhítő könnyeinkkel!*

Harmadik leány.

*Jertek, jertek, leányok,
Tüsszük fel sírkövére
A hála kossorúját!
Vidám vagy szomorú volt:
Mindegy már hült porának.
Sirjából nem az átélt
Keservek gyássa száll föl,*

*De halhatatlan élet
Tündöklő fénye árad,
Való, örök dicsőség!
Amiről álmodozva
Zengett bús vándor-útján:
Megjött az emberibb kor,
Mely lánglelkét megérti,
Leborúl emlékénel
És hamvában is áldja.*

Mindhárman.

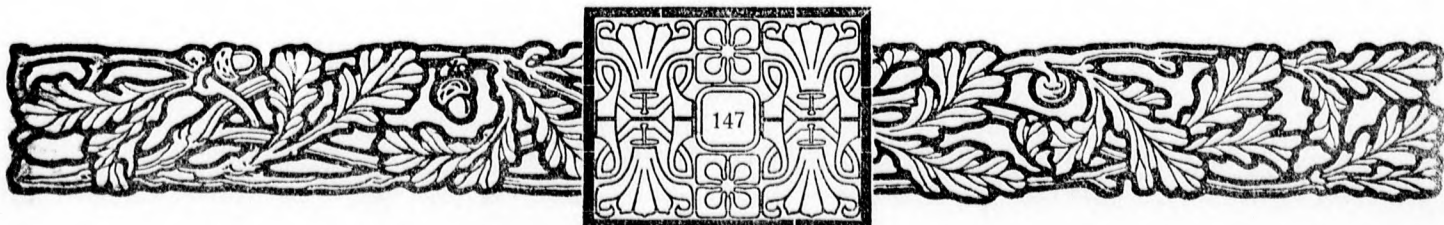
*Jertek, jertek, leányok,
Álmatlan álma mellé
Daloljunk bort, szerelmet,
S hintsük be síri hamvát
Csipkés szőlőlevéllel,
Rózsákkal, nárcissokkal!*

Endrődi Sándor.

János vitéz és Toldi.

Irta: Oravecz Ödön.

PETŐFI János vitéz-ének mindig nagy érdeme lesz nemzeti irodalmunk történetében az is, hogy Toldi költőjét: Arany Jánost megszólalásra bírta. Petőfi e költeményében példát adott, hogy miként lehet a népies szellemet, nyelvet és hangot művészi magaslatra emelni. Mert emelni kell a nép szellemét s nem egyszerűen közéje vegyülni. Mikor Arany Szilágyi Istvánnak „gondolatait szeretné olvasni a népiességről“, akkor maga így ír: „Azt akarom mondani, hogy a népköltő feladata nem az, hogy elvegyüljön a durva nép közt s legyen egyszerűvé vele, hanem, hogy tanulja meg a legfensőbb költői szépségeket is a népnek élvezhető alakban adni elő.“ Még tisztábban kifejti nézeteit Arany, a Szász Károlyhoz intézett levelében. (1847. okt. 11.) „Petőfi Sándor hozzám írt legelső levelében e szavak állanak... „a népköltészet az igazi költészet. Legyünk rajta, hogy ezt tegyük uralkodóvá! Ha a nép uralkodik fog a költészetben, közel áll ahhoz, hogy a politikában is uralkodjék s ez a század feladata... Ezen óhajtásra én is igent mondtam, de még sem úgy értettem azt, hogy minden költő *tiszta* népköltő legyen, mert az ilyesmi teljesülni soha sem fogna: hanem úgy, hogy

a költészet ne legyen olyan, milyenné a legújabb időben nemesült, (☺) t. i. csak egy-nehány tudósnak, vagy ábrándos holdvilág-egyéniességnek nagy bajjal megérthető, a nagy többségnek pedig teljesen élvezhetetlen, hanem legyen egyszerűen nemes, erőteljes, a nép nyelvét megközelítő s ennek virágaival ékes, — szóval döntessék el a közfal a népi és az ugynevezett fennköltészeti közt és legyen a költészet általános nemzeti.“ — Nehéz benső tusán, rázkódtatáson ment keresztül Arany lelke, míg e nézete kialakult s megkristályosodva felemelkedett. Pályája kezdetén csüggedten érzi, hogy tehetsége, hajlama, mit növel nevelése, táplál tanulmánya, teljesen eltérő Vörösmarty és társai irányától. Ijedve eszmél arra, hogy a maga „paraszt nyelvén“ nem zenghet, nem írhat méltóan a „régic dicsőségünk“ dalnoka és „nemzeti nagy létünk“ sirató lantosa után. Vörösmarty ítélete az Elvesztett alkotmányról, a mint felemeli, úgy le is veri. E csüggesztő tespedésből, nehéz benső harcából, melyben írói vágya és erejének tudata és képzelt gyöngeségének érzete állanak szemben, két körülmény ragadta s vezette helyes útra, diadalmas diadalra géniusát. Az egyik a János vitéznek megjelenése és dicsősége volt, a másik pedig ama pályázat kihirdetése a Kisfaludy-Társaságban, mely alkalmat adott neki, hogy amit Petőfi nem egészen dicstelenül kezdte, folytassa ő teljes dicsőséggel, mit Toldijával el is nyert. A Kisfaludy-Társaság érdeme nagy e tekintetben, mert megérezte a kor szíve dobbanását, mely azt sugalmazta, hogy a népköltészet őszerejéből fakadhat csak igazi nemzeti költészet. A társaság évkönyvében jelenik meg Müller Godofréd „koszorús értekezése“ „Nemzetiség és népiesség a költészetben“ cím alatt (1841—42.); majd Erdélyi János cikke a „Népköltészetéről“. (1842—3.) E mellett megindítja a népköltési gyűjtést, mely mozgalomnak élén, mint szerző és szerkesztő, Erdélyi János áll, kinek munkatársai sorában ott találjuk Petőfit. A társaság míg így a népköltészet iránt mutatja ki szeretetét és érdeklődését, addig a költők figyelmét és tevékenységét a nemzeti történelem és monda nagy alakjaira irányítja, mikor egyes pályatételét kitzüzi.

Arany életírói mind elismerik, hogy Toldi megírására legnagyobb ösztönzésül és bátorításul Petőfinek János vitéze szolgált. E költemény korán eljuthatott Aranyhoz, kinek családjában csakhamar kedves olvasmány lón. Ezért írja Petőfinek 1847. február 28-án, hogy „fogadd szívesen nóm viszont üdvözlését s gyermekeim csókjait, kik már égnék látni azt a jó „Petőfi bácsit“, ki azt a szép Kukoricza Jancsit írta...“ „Dicsérnek téged a csecsszópók is“ — mondja a zsoldár.“ Arany tetszését a mese már külső alakjával megnyeri, hiszen tudjuk Toldiját terjedelemben is összeméni vele. Így tesz Toldi Estéjével is, mit Petőfinek akart ajánlani. Murány ostromát pedig

oly alakban és szedéssel akarja kiadni, mint a János Vitézé. (Arany levelei Petőfihez. 1849. dec. 13. 1848. jan. 2.) De belső tulajdonságok tekintetében is példaképe volt s így az ő helyzete sokkal szerencsésebb, mint a Petőfié, ki előtt senki se írt ily hangon, ha csak Vörösmarty Tündérvölgyét nem számítjuk ide, de ennek hideg ragyogása vajmi kevésbé hevítette fel az utód lelkét.

Arany már bizonyos alapon építhetett és építhetett. E hatás meg is látszik, mert noha e két költemény egészen más műfajhoz tartozik, mégis mozzanataiban, az egész szellemében és nyelvében sok hasonlóságot mutat. Toldi és János vitéz egészen más alakok. Az romantikus, ez népmesei hős, de amint a romantikában sok a mesés elem, úgy a mesében is van romantikus színezet. Toldi nemesi sarjadék. János vitéz a nép gyermeke, de mindkettő menthető hiba miatt hagyja el szülőföldjét. Míg Toldi nagy erejével és jellemével futja meg a dicsőséges pályáját, addig János vitéz nagy eszességével küzdi le az akadályokkal és nagy szívvel nyeri meg jutalmát. Míg annak története mindig reális talajon mozog, mely történeti háttérrel bír, addig ez lassan a mesék világába emelkedik, hol a képzelem kiterjesztett szárnyal suhan végig. Toldi a magyar nemesség regés alakja, János vitéz a föld népének mesés kedvence.

A két költeményben számos rokon helyet találunk. Így mikor János vitéz bújdosás közben

Letelepült, elővette tarisznyáját
Megette maradék kevés szalonnáját;
Nézte őt a kék ég, a fényes nap odább,
Ragyogó szemével a tündér délibáb.

A kis ebéd neki jóízűen esett,
Magszomjazott rá, a tóhoz közeledett,
Kalapjának belemártá karimáját,
Ekkép enyhítette égő szomjúságát.“ (v.)

Toldiban pedig Bence:

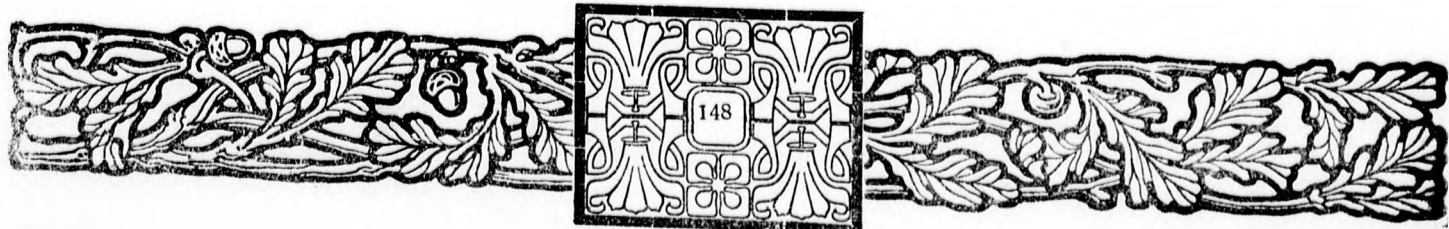
„Akkor elővette csillagos bieskáját,
Megkínálta vele kisebbik gazdáját,
Toldi a jó késsel a cipót felszelte,
S a cipóval a húst jóízűen ette.
Mikor aztán Miklós az éhet elverte,
Bence a kulacsnak nyakát kitekerte;
A kulacs sikoltott és kibuggyant vére,
Az öreg szolgának a keze fejére.“ (I.)

János vitéz ivás után

„A tónak partjáról nem távozott messze;
Az álom szemének pilláját ellepte;
Vakondoktúrásra bocsátotta fejét
Hogy visszanyerhesse elfogyott erejét.“ (V.)

Miklósnak pedig

„Nádtörzs lón az ágya, zombék a párnája.“

„Majd az édes álm pillangó képében
Elvetődött arra tarka köntösében.“ (IV.)

Mikor János vitéz felgyújtotta a zsványtanyát
s ráhajnalodott

„A feltámadó nap legelső sugára
Lesütött a háznak füstölő romjára,
Pusztult ablakán át benézett a házba
Ott a haramjárnak csontvázait látta.“ (V.)

Aranynál Toldi éjjeli mulatása után a nap

„Betekint fél-zemmel egy törött ablakon,
Hát csak a cimbalmost látja benn egy padon“ (XI.)

Petőfinél így fordul elő a katonaság képe:

Katonák jövének, gyönyörű huszárok,
A nap fénye ezek fegyverén csillámlott!
Alattok a lovak tomboltak, prüsszögték,
Kényesen rázták szép sörényes fejüket.

Mikor őket Janesi közeledni látta,
Alig fért meg szíve a baloldalába.
Mert így gondolkodott: „Ha befogadnának,
Be örömet mennék én is katonának.“ (VII.)

Mikor Toldi Miklós a mezőn álmodozik

„Túl a tornyon, melyet porbúl rakott a szél,
Büszke fegyver csillog, büszke hadsereg kél.“

„Szép magyar leventék, aranyos vitézek!
Jaj! be keservesen, jaj be búsan nézlek.“

„Hej! ha én is, én is köztetek lehetnék
Szép magyar vitézek, aranyos leventék!“ (I.)

A török basa elfogott fia emigyén könyörög:

„Kegyelem, kegyelem, nemes lelkű vitéz!
Ha semmi másra nem, ifjuságomra nézz!
Ifjú vagyok még, az életet szeretem,
Vedd el mindenemet, csak hagyj meg életem.“

János vitéz erre azt feleli:

Hordd el magad innen, vidd hírül hazádnak
Haramja fia! hogy és mikép jártak.“ (XII.)

A legyőzött cseh vitéz ekép könyörög Miklósnak:

„Kérlek édes fiam! ne kívánd halálom,
Minden vagyonomat ím neked ajánlom
Tizenkét vitéznek drága sok marháját,
Vitézlő magamnak minden apróságát.“

Miklós megkegyelmez neki, de megfogadtatja
vele,

„Hogy habár mély tenger nyelné el hazádat
A mi országunkba még sem teszed lábad.“ (XI.)

Megegyező jelenetnek kell tartanunk azt is,
hogy János vitéz kevéssel boldogsága elérése előtt
egy temetőben tölti az éjszakát; Miklós is dicsősé-
gének napja előtt, mivel hogy szállást az élők nem
adtak, elpihent tanyáján hideg halottaknak, a budai
temetőbe. — Ezen párhuzamos helyek bemutatásával
úgy véljük, eléggé megbizonyítottuk, hogy milyen
hatással volt Petőfinek János vitéze Arany Toldijára.

Bár Arany nyelve már ekkor teljesen kialakult,
egyéni volt, de a János vitéz hatása e téren is érez-

hető Toldin, anélkül, hogy írójá egyénisége csorbát
szenvedett volna. Különösen meggyőződhetünk erről,
ha átforgatjuk Lehr Albertnek Toldihoz írott nyelvi
magyarázatait, mihez hasonlót oly üdvös volna Petőfi
meséjéhez is készíteni.

Arany és Petőfi viszonyát igen szépen fejtegette
Gyulai Pál a Kisfaludy-Társaság XLVIII. ünnepélyes
közgyűlésén tartott beszédében, hol a következőket
mondotta: „Petőfi ugyan egészen lírai tehetség volt,
de annál erősebben lüktetett benne a nép — nemzeti
szellem. — E szellem sugara ébreszti fel Arany köl-
tészétét, akiben az epikai tárgyilagosság erős mondai
és történelmi érzéssel párosult s úgy újította meg
tartalmában és formában a magyar eposzt, mint
nemzeti egyéniségünk kifejezését.“ (Egyetértés 1894. 43.)

Vendégszereplésem a konyhán.

Irta: Rudnyánszky Réthy Laura.

Végre elértem legfőbb vágyamat: falun vagyok,
egy ici-pici kis házban. Gyümölcsös, ákacos, szomo-
rúfüzes kert közepén, ahol dalos madarak fészkelnek
a lombok alatt.

A kicsi ház két fehér szobája szerelmes pár-
nak való.

S a konyhája egészen külön áll. Nagy hársak
rejtik el a kíváncsiak elől. Ez aztán az öröm. Most
főzhetek, végre én is gazdasszony lehetek egyszer
Isten igazában!

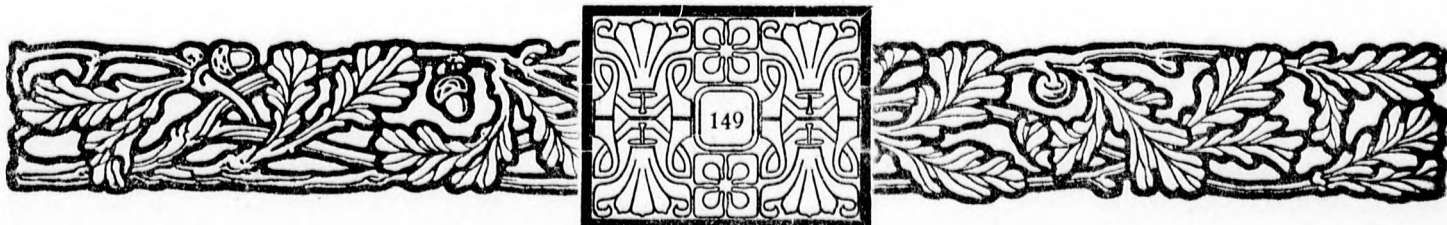
Én és főzni! Ugy-e nevetséges? Akit soha még
közel sem engedtek a konyhához, mert hiszen ott
gőz és füst van. Az pedig árt a hangszálaknak.

No de most nem játszom a Jonathán Mollyját
és épen kapóra elkergettem a szakácsnémat. Az uracs-
kám kihozott ebbe a rejtett faluba és megígérte, hogy
akár egész nap a konyhán lehetek. Sőt kötelezte ma-
gát, hogy akármilyen kozmás is lesz az étel és akár-
hogy elsózom is a levest, ő azt remeknek fogja
ítélni.

Ennél fogva félre gond és bánat! Elcsaptam
ugyan a szakácsnémat, a szobaleányom pedig egész
nap a haját süti s az arcát pirosítja; de hiszen itt
vagyok én. Miért ne vendégszerepelnék a konyhán?

Az uram hajnalban bement a városba; én bizony
hátra kötöm fejemen a piros kendőt, feltűröm a csip-
kés ujjast és szakácsné, sőt szakácskönyv nélkül el-
játszom legujabb szerepemet, melyért a jutalom taps
és virág helyett pompás ebéd lesz.

Huncut rigók, ki ne füttyüljétek! Ti meg, haszon-
talan verebek, el ne csiripeljétek!... Gerlice pár

ott a galagonya bokor alján, te búghatsz, turbékolhatsz kedved szerint!

Persze, önök szeretnék tudni, hogyan végződött ez a vendéjátékom?

Elmondom igazán.

Reggel először is az volt a dolgom, hogy a kulcsokat a kötényem korcába dugtam és büszkén csörgettem. A szobaleányt jókor a faluba küldtem, hogy vegyen egy jó kövér libát. Majd megmutatom én, hogy ropogós lesz, mint az ujévi malac.

Mig a szobalány odajárt, kifutottam a konyhára, hogy megfőzzem a reggelit. A kávé valahogy csak sikerült; mert azt mindig hallottam, hogy forró vizet kell a megdarált kávéra önteni. Hát én is úgy cselekedtem. A kávé talán egy kissé kevés volt, a forró víz meg nagyon sok. De legalább uzsonnára is marad.

Hanem a tejjel meggyült a bajom. Nem hittem volna, hogy ez a liliom képű ártatlan tej olyan gonosz jószág. Alig hogy odatettem a lyukra és kiszaladtam kipirult arccal a gerlicékhez, hogy eldicselkedjem nekik trillák nélkül elért sikeremmel, egyszerre nagy sistergést hallok és énekesnői piszemet kellemtelen szag üti meg. Szaladok a konyhába, uramfia! Hát a tej is szalad ám ki a lábashól. Mit csináljak? Erre nem tanított Gensbacher, a bécsi énekmesterem.

Szerencsére megjött az uram s én ijedtemben a tűzhely szélére húztam a lábast, mire a pöfögő tej alázatosan meghunyászkodott.

Az arcom égett. De az uram nem tett megjegyzést, bizonyosan nem vette észre a nagy futást. Mindössze a reggelinél találta a tejet tulságosan kevésnek.

No de majd az ebéd!

Nagysokára előkerült szobalányom a libával.

Az uramat elküldtem a tó partjára horgászni, a szobaláynak pedig megparancsoltam, hogy délig senki se merjen háborgatni.

Ketten megkopasztottuk a libát, aztán azt mondtam a hölgyemnek, hogy délután városi urak jönnek ki, mire ő kiszökött tükrével és szépítő szereivel az erdőre.

Az uram mosolyogva vette kezébe a horgot; a mosolygása mintha olyasmit fejezett volna ki, hogy de kár ezért a szép libáért!... Én azonban merészen hozzá fogtam a munkához.

A tűz hatalmasan égett. Kinyitottam az ablakot; kábult a fejem a forróságtól meg az izgalomtól.

Gyönyörű napfényes idő volt. Valahol a verőfényes magasban megszólalt a pacsirta. Az én édes madaram nekem kedveskedik, azért csicsereg oly szépen! Nem bírtam ellenállni; én is rágyújtottam egy nótára. Ez volt ám a gyönyör! Főzve énekelni! Alleluja és kövér liba! A torokban trilla, a kézben kétágú villa: ilyen élvezetben a királynék se részesülnek!

Teljes hanggal énekeltem. A madarak elhallgattak, lomb se rezzent, mialatt én beletettem a libát egy nagy fazék forró vízbe.

Csak a fejét meg a lábát vágtam le; mert egészben kell a libát sütni, — hallottam elégszer a szakácsnétól.

A kövér liba tehát elmerült a fortyogó vízben. Egyszer csak a víz színe csupa buborék és zsíros hab lett. Szedtem, szedegettem a sok habot. De azért a víz mégsem akart elfőni a libáról. Pedig a víznek el kellene apadni és a liba aztán ropogósra sül a tűzön a maga zsírjában.

Végre is meguntam a várakozást. Furcsa mesterség ez a főzés! A tejem kifutott, a vizem meg nem akar elapadni. Ej, hát kiöntöm!

Ki is öntöttem, a tüzet pedig jól megraktam.

Ördögadta libáj, ekkor odaégett a lábashoz.

Megint vizet öntöttem rá. De sehogy se ment fejembe a dolog. A liba nem pirosodott, hanem feketedett. A víz meg olyan gyanus hamuszínű lett és zsíros koromdarabok úsztak benne...

A falu tornyában déli tizenkettőt harangoztak. Ettől úgy megijedtem, mintha az én lélekharangom kondult volna meg. Rémulten szaladtam ki a konyhából, egyenest az uram karjaiba, aki éppen akkor jött meg egy ficánkoló kövér potykával.

Arcomat az uram keblére rejtettem és el kezdtem sírni, zokogni keservesen...

Ime, ez volt az én első vendégszereplésem a konyhán.

Aznap természetesen nem ebédeltünk... de azért az uram nem panaszkodott.

Hanem az mégis borzasztó, hogy én, aki el tudom énekelni egyik nap Leonóra, másik nap Azucéna szerepét, ne tudjak ropogósra sütni egy libát.

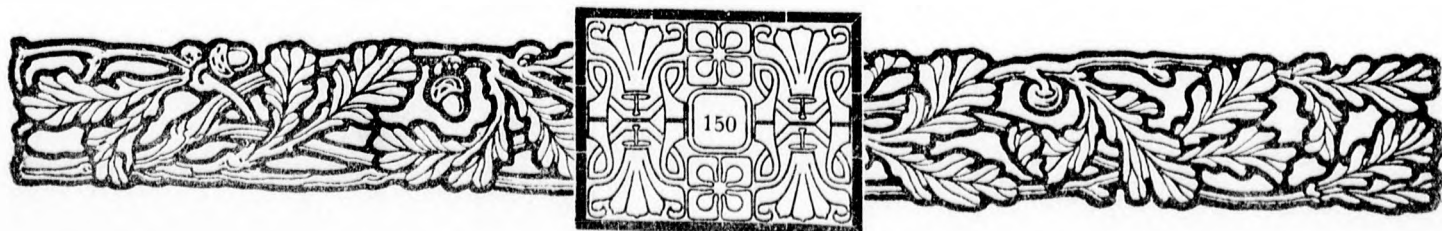

A falu reggel.

*Kukorít a kakas. Szürkül az ég alja.
Hajnalra gingallóz a falu harangja.*

*Fölbred a madár a harmatos lombon.
Iszik a virágból s a magasba röppen.
Riog a kanász a tülökkel a dombon.
A koca az ólban felfülel és röffen.*

*Az eb is elhagyja a boglyának alját;
Ásít, nyújtózkodik, lerázza a szalmát,
S megnézi a kútnál: van-e a csurgásban?*

*Kapuk, ajtók nyílnak az utca sorában :
A felső-szoknyát a fejére takarva
Kergeti a kocát itt Örzse, ott Panna.*

*Indul a tehén is. A kapufélfába
Megdörzsöli kissé borzas homlokát.
A kis borjú bögve iramlík utána.
Visszanéz a tehén s rányal a fiára.*

A nap felvillantja első sugarát.

*A leány a kútnál mosdódzik szaporán :
Rózsa piroslik fel arcának bársonyán
S mosolyogva pillant egyet az utcára...
Megismerte: kinek ostorpattogása
Kíséri a kocsit mezei munkára?*

*Móric is kitarja a fűszeres boltot,
Amelynél vegyesebb nincs Európában!
Árulván ő szappant, szöget, pitykegombot,
Heringet és selymet, naptárt és dorombot,
Tajtékpipát, ániszt és borjúkötelet,
Téntát, ókulárét s ibolyagyökeret.*

*Csendül a bolthajtó, megkezdik Vargáék :
— Aggyék öt tojásér egy porció kávé.*

*(Kávéra kapott már az asszony nép, régen.
A betegek kezdték, csak orvosság képpen.)*

*Noha ezt a kávé, sohse látta Kuba,
De hát jó ez így is. Mit nekik Hekuba!*

*A gazda is kihajt a lóval szántani:
Kukorica alá kell földet bontani.
A kutya is kimegy, mintha nála nélkül
Nem eshetnék szántás: kíséri a lovat.
A ló feszült innal megyen egyik végtül
A másik földvéig. És a munka halad.*

*Végre is kutya unja meg a szántást:
Leheveredik a szántóföld végére.
S álmos szemmel kaffant egyet olykor-olykor
Az orra környékén döngicsélő légyre.*

*Ezalatt a falu élete megárad :
A ludak gágogva a rétre kiszállnak ;
Szurok-illat terjeng kovács műhelyéből;
A cigány kilép a község tömlőcéből;
Réce megy a vízre; gyermek iskolába;
Öreg édesanyó az istenházába.*

Gárdonyi Géza.

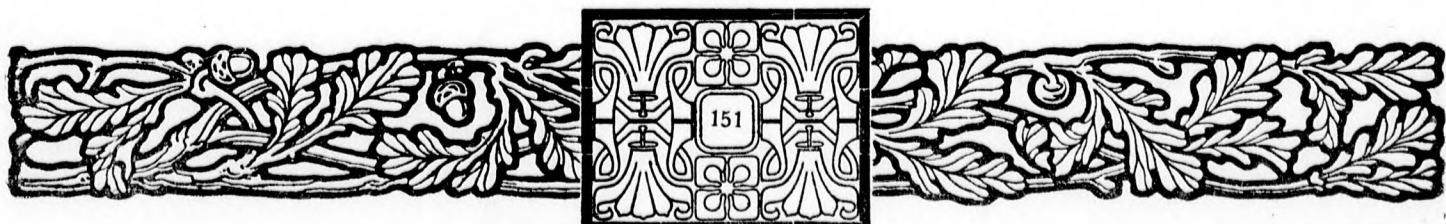
Az Emma-dalok.

Irta: dr. Kapossy Lucián.

Minden művésznek sajátos jellemét kedélyének alaphangulata s képzeletműködése adja; a kedélyi alaphangulatnak oka pedig az egyén életkörülményei s fizikuma. A költő csak akkor teremthet igazán nagyot, ha a természeti suggestió saját egyéni alaphangulatának megfelelő hangulatba, érzelmi körbe emeli; a valódi költő poézise sohasem adhat egyebet, mint a költő egyéni hangulati világát: örömet, bánatát, reményeit, csalódásait: teljes életét; de erre csak az a költő képes, kiben megvan az eredetiség s szívének dobbanásával fakad fel ajkán a dal égi zenéje. A költői alkotás, a mű ugyanis nem egyéb, mint az egyéniségnek megfelelő képzetkapcsolás, mely az általánosan ismert, megállandósult képzetkapcsolatokat nem nélkülözheti; minél nagyobb valakiben a képzet-készlet, annál jobban színezi, festi a kép érzéki benyomását s hangulatát készletéből vett kapcsolati elemekkel. A művészi fantáziát tevékenységre indítja, alkotásra serkenti a suggestió; a quantitative-tanulmány s tapasztalás szerint — s a qualitative, az életkörülmények s egyéni természet szerint alakult képzetvilágot megindítja a természeti suggestio, valamely érzéki benyomás vagy emlék, melyhez hozzájárul az egyéniség szerint a hangulati velejáró s az egyéni alaphangulatnak megfelelő hangulatba ringatja a művészt s működésre serkenti a fantáziának alakító, alkotó, kiegészítő, hasonlító, elevenítő tevékenységét. Ez az egyéni hangulat, párosulva sajátos képzetvilágával, alkotja Reviczky, az Emma-dalok szerzőjének költői egyéniségét. S pedig, minthogy szervéző központjai egy irányu izgalma miatt még a vígság, az öröm tényezőinek behatásaihoz saját idegrendszerén alapuló érzelme — hangulati velejárója — a borongás, a búsongás társul s minthogy gyakran elegendő külső behatás nélkül is a borongás, a fájdalom értezi gyötrik: melancholikus egyéniség.

Reviczky képzetvilágát az örömtelenség, az elmúlás, az elhagyatottság, a hervadás, a pusztulás, a halál képei alkotják, ezen képek beleszövődnek az általános képkapcsolatokba s ömlik el rajtuk s így alkotásain a fájó, borongós s bánatos hangulat. Így érthetjük meg Reviczky poézisét s találhatunk benne éppen a művészi suggestio alapján esztetikai gyönyört. S részben e melancholikus természet miatt, a melynek következtében minden erősebben izgatja őt s részben a művészi tehetség főtenyezeje finom, érzékeny impressionista idegalkata miatt, amelyet az is meghat, mi másra semmi hatással sincs: egyetlen kis érzéki benyomás, egy mosoly, egy szó, vagy ezek elmaradása, egy tekintet, melyek a nem impressionista természetet hidegen hagyják, nála természeti suggestiót képez s dal csendül fel, amint vallja Propria lausában:

Örömré, búra oly fogékony
Szívem, hogy megrezdíti minden
S mint érzékeny, művészi mérleg
A porszemtől is félrelibben.
Még vérez gyöngé túsúrás is;
Kis szikrától is lánggal égek
És örömmönek, bánatomnak
Okai gyakran semmiségek.

Ezekben találjuk Reviczky egyéni alaphangulatát; melancholiájának s impressionista idegalkatának természetes következménye: lelke örökös nyugtalansága, amely:

Se rózsák közt, puha párnán,
Sem az inség szalmaágyán
Megpihenni nem tudott; —

örökös háborgása;

Megunok mindent, mi enyém lett
Csak vágyam nem pihen soha;

E melancholikus s finom impressionista-termesztet bizonyos beteges állapotot jelez ugyan, de egyuttal nála az a leggyengédebb érzelmeknek, a legszebb reflexióknak termő talaja s így azok a keserű könnyek, miket nála igazi vagy képzelt ok szült, ránk nézve a költészetnek igen gyakran drága gyöngyeivé váltak; ilyen gyöngyök az Emma-dalok.

E dalokat megelőzőleg az Első szerelem címen kilenc hangulatos, lágy zenéjű dalt találunk, e dalok korát, jellemét maga Reviczky mondja el a VI. dalban: „Ah elvirült, ah elvirült a szív bimbókora“; s ez I. rész mottójában:

Bűbajos emlék édes álom
Szállt át merengő lelkemen.

S valóban, nem a szerelem közvetlen hangja zendül meg e dalokban, hanem az emlékezet színes üvegén átszűrődött ábrándok, gondolatok; nem is hatatta még át szívért az igazi szerelem mély szenvedelme, hanem az az ifjúkori ábránd, midőn még nem a nőt szeretjük, hanem csak azokat a tárgyatlan, céltalan ábrándokat, mik egy ifjú leányhoz fűződnek. A hat első dal csaknem minden sorával tanuskodik, hogy emlékeiből írta meg ez ábrándokat s nem az akkor érzett érzelmek adott hangokat, mert ez esetben e szenvedély termékei színesebbek, illatozóbbak volnának, így csak szárított virágok, vagy saját szavaival jellemezve:

... virág, illat hiján
Hiába szép, mégis csak tulipán.

De már a szenvedély igaz hangjával találkozunk az Emma-dalokban. Az Emma-dalok II. dalában Emmát hideg szoborhoz hasonlítja, szobozarcot talál, melyen nincs meg a kedély derűje, de ígész szeméi, csodás mosolya ellenállhatlanul vonzzák, büvölik, érzi hatalmát, de küzd ellene; a III. dalban már sejti, hogy boldogtalan lesz, érzi a szerelmi láznak, mely fokozza a vér hevét, a költői lélek hevülését, ihletét; kínzó hatását is, annyival inkább, minthogy szervéző központjának beteges állapota miatt nincs reménye; a derűtség, az öröm, csak fájdalom, szenvedés forrásává lesznek:

Epedve vártalak s hogy ime
Valóság lett a képzelet:
Feljajdulok: nem ezt akartam!
Oh! mért találkoztam veled!

A IV. dalban reménye teljesüléséről zeng: annyi küzdelem, mellőztetés után talált egy lényt, aki megérté őt, kinek szívéből a viszonzás boldogító hatása árad rá, de azért egy szóval sem emlékezik meg szerelméről, hanem annak egyik legkiválóbb tulajdonságáról, a jóságáról:

Jóságod enyhe napvilága
Keresztül járta bánatom,
S verőfényes, derült napokról
Megint, megint álmodhatom!

A VI. dal szerint ránézve a báljék öröme csak annyi, hogy kedvese mellett lehet, hogy hallhatja annak hangját, láthatja mosolyát; ezen érzelmeit az igazi szenvedély hangján zengi, az ódai emelkedés lángoló hevületével emelkedik az 5. szak két első soráig, midőn fényes egéből lezuhanva, kínzó féltékenységében tapasztalja, hogy imádottja is csak — nő.

E dalok egyik legszebbike a VIII. számú, melyben a tavasz tüneményeihez fűzi ábrándjait. A tavasz kedves élettüneményeinek szemlélete, mint érzéki benyomás, Reviczky hangolt, még pedig egyoldaluan hangolt állapotának megfelelő izgalomba hozza szervéző központjait: a szervéző központok complex izgalma adja a benyomás kellemes hangulatát; e kellemes hangulat agybeli értágulást, vérbőséget, fokozott életműködést; majd élénk képkapcsolás-folyamatot fejleszt, megindítja a képzetműködést; a megindult képzetműködés Reviczky relativ képzetvilága szerint, mely teljesen Emmával van elfoglalva, Emmára vonatkozólag megállandósult relativ kapcsolatok alapján egészen sajátos irányban halad, vagyis az egymásután feltűnő tavaszi tünemények mindegyikében Emma iránt érzett szerelmét látja megvalósulva, minden érzéki jel-hangulati velejárója s egyénisége szerint Emmára vonatkozó képeket idéz fel; az első szakban a szerelem ébredését, melyet közvetlenül, egyenes uton a nyelv megfelelően éppen nem tud kifejezni, hasonlatokbont a tavasz első tüneményeiben igen találó finomsággal, gyengédséggel jeleníti meg képzetünk előtt.

A 2. szakban a szeretet felhőtlen fényes egéről zeng, midőn a lélek boldogsága csak dalt fakaszt; titkos, édes vágyával az erdőhöz fordul, amelynek kiváló suggestiv hatása van az impressionista lelkekre: az a mindentmondó sűgás-bűgás, rejtelmes sugdosás, titokzatosan ugyan, de megnyugtatólag válaszol vágyára, mert hisz az elevenítő kapcsolás szerint az erdő is csak úgy érez, mint Reviczky egyéni képzetvilága s érzései alapján képzelet; s e két sorban:

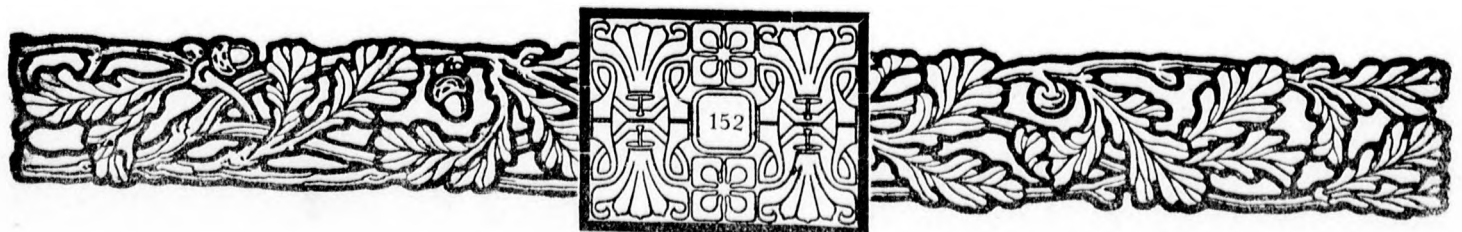
Mikor a feeskének susogja
Valami: építsd fészkedet,

mily találó képét adja a szeretet viszonzásának, a viszonzott szerelemnek, az igen szónak. A 9. szak gyönyörű hasonlító associációban fejezi ki a szeretet boldogító hatalmát, mely csak mézet, rózsát termel; az egyszerűségnek s gyengédségnek mily szépségével találkozunk e két sorban:

Mikor minden pere azt susogja:
A tovatütnél szebb leszek.

A 4. szak folytatja a hasonlító associációkat; e szak második felében van e szép költemény alapeszméje; az első szak tartalma a remény, a 2-iké a vágy, 3. s 4-iké a boldogság. Az egész szép költeményen az epedő, az álmodozó szelidség rezeg, de e vágyó susogásban átrendül az égő szenvedély reszkető hangja; az egész mű a boldogságnak mint egy elhelt sóhaj-tása, de melyben a még mindig reménytelen szerelemnek mélabús rezgése érezhető; alig-alig van irodalmunkban ily szép költemény, mely a költői nyelv szépségeivel a természetadta jeleknek oly finom vonatkozásait tüntetné föl, mint Reviczkynek e költeménye.

(Folytatjuk.)

Erdözúgás.

*Erdő szélén heverek a fűben,
Rám borúl és eltakar az ág,
De a szemem szabadon fut végig
Halmon, völgyön, kékes messzeségig,
Ott ragyog a napsütött világ.*

*A mesőn halk, suhanó nesz támad
S szász füvecské integet felém.
Biccant, bókol meghajolva szépen
S egy finom kéz simogatja képem...
Jön a szellő »könnyű szeke­rén«.*

*Sorra járja az ezernyi ágat,
Sugdos, játszik, csókot vált vele,
És a csókján — mely sisegő neszét vet —
Libben a lomb s tán gyönyörbe reszket
Az erdőnek minden levele.*

*Zsongás-bongás merre viszi szárnya,
S szász sóhajlás indul a nyomán;
Szász kis élet álmodozó kéje:
Erdözúgás rejtelmes zenéje, —
Egyszer, régen én is álmodám.*

*Énnekem e halk moraj egy messzi,
Múlt világból átcsapó zene,
Melyből mintha egy kicsiny, beszédes
Női ajk kicsengene s egy édes,
Szép fehér arc búcsút intene...*

*Árnyas erdő emlékszel-e rája?
Énnekem is nyílt itt egy virág;
Édes ajkán itt pihent az ajkam,
Míg a lombod ast susogta halkán:
Boldogok, tiétek a világ.*

Dombay Hugó.

A császár keresztfia.

Irta: Malonyay Dezső.

III.

A gyilkostekintetű kapitány.

(Folytatás.)

Tizenkét esztendő nem csekélység, de csak eltelik mégis és e tizenkét esztendőn át egy pillanatig sem kételkedett Betti kisasszony, a pecsétisztító özvegy leánya, hogy amint lehet feleségül fogja őt venni a kapitány, Propper

Farkas (Wolfgang). Sirni sem látta, sóhajtozni sem hallotta őt senki, miként az anyját, az özvegyet és a többi özvegyeket, akik ott laktak abban a földszintes sárga házban és szintén sokat sóhajtoztak, várva, hogy mikor veszi hát már feleségül Bettit a kapitány? . . . Ki ezt horgolt neki, ki meg egyebet: ablakvankosra fehér cihát, táskát a hálóklinek, takarót hat székre meg egy diványra, hogy majd akkor adják neki, amikor férjhez megy a jó Istenke nevében.

— De mikor? Mikor bizony, mikor? — firtatták az özvegyek . . . Mert mind csak ilyenek azok a katonák!

Az özvegy néha, legkivált vasárnap délutánonként rendezgetett a nagy kredencben, melyben a Betti stafirungja állott, abroszok, kendők, mind elrifolhatatlan házi szőttes, amit sok utánjárással, megbízható sziléziai vándor-takácsoktól apránként vásárolt be összekuporgatott garasain az özvegy. Kirakta szép sorjába, meg vissza, cirógatta is őket.

— Az unokái sem szaggatják el, — mondogatta a többi özvegynek, akik közül hol az egyik, hol a másik jött be elébb ilyen alkalmakkor, de csakhamar begyült a kredenc köré valamennyi és elsóhajtoztak józúen, kézről kézre adva a drága sok szép fehéreneműt.

— Ezt a hat rojtos törülközőt, ezt! — szólott az özvegy és úgy ringatta meg azokat a piros máslikkal összekötött törülközőket, mintha pólás baba feküdt volna a két karján. — Alig kezdett még járni szegényke, mikor ezt vettem. Ha a síromba tesznek, akkor sem felejttem . . . De hát csak nem adhatja az ember egy szál ingben, egy kapitányhoz.

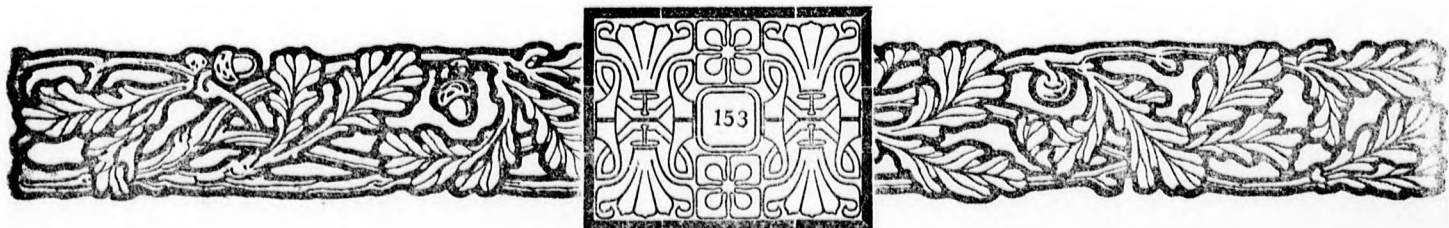
Bólintgattak a többi özvegyek, hogy úgy bizony, úgy . . . És kézről-kézre adták azt a hat törülközőt, mignem vissza került a kredencbe, ahova sóhajtván, de nem minden önelé­gülség nélkül helyezte el.

— De hát mikor?! — sóhajtott egyike az özvegyeknek.

— Ha én a Bettinek volnék! — sóhajtott erre egy másik özvegy és vára­kozásteljesen tekintettek rá mind a többi özvegyek és várták, hogy megmondaná, mit cselekednék hát ő, ha a Betti helyébe volna? . . .

De mivel ez az özvegy ennél többet nem szólt és mivel olyan sokatmondólag hallgatott, egyet-egyet sóhajtott és helybenhagyólag bólintgatott, mint akik mindnyájan tudják, hogy ők mit tennének, ha a Bettinek volnának. Végre az idők folyamán ő is, a pecsétisztító özvegy is föl-föl sóhajtott, mondván leányának, Bettinek:

— Ha én a te helyedben volnék!

Amikor jött a postás, — mert minden áldott hónapban jött és pontosan negyediken jött, hozván a levelet Szebenből, — az özvegyek csakhamar beszóltak a boltba valami neszszel. Ki azzal, ki ezzel, egy kis kóporért, vagy a nagy ollóért.

— Egy levelet kapott tőle a Betti, — sugta meg nekik nagy titkolózva az özvegy.

— Jesszus! Csak nem? — döbönt meg sorra a többi özvegy és mindannyian segítettek valamelyest lendíteni annak a levélnek a sorsán.

— Mindjárt gondoltam, — mondta az egyik.

— Láttam a postást tegnap is, — szólt a másik.

— Egy levél! — suttogták és Betti felé kandikáltak, mindnyájan, mint a szimatoló kis fehér egerek, összebujva egy zsömlehejj alá. Ugy szerettek volna segíteni neki valamit: megtörölni az ollót, mellyel felvágja a levélborítékot, jobban a világosság felé tartani a papirost, hogy egy betűt el ne tévesszen az írásból . . . És olyan csöndesen voltak, hogy zaj ne zavarja, míg olvassa a levelet . . .

— Megvan elégedve az üteggével, — szólott Betti, olvasván a levelet.

— Meg van elégedve, — mondták rögtön egymásnak az özvegyek is, de ők halkan és mindnyájan örvendtek ennek a hírnek.

— Az ütegtrombitás javíthatatlan iszákos, — olvasta a levélből Betti és ezen viszont úgy elsajnálkoztak az özvegyek, elemlegették hetekig. Hogy az a gonosz ütegtrombitás, mi lesz abból, ha olyan iszákos! . . .

Es ha az is benne volt a levélben, hogy a héten éppen garnizons-inspekciója lesz a kapitánynak, úgy az valóságos büszkeséggel töltötte el az özvegyeket; bár nem tudták egész bizonyosan, mi lehet az a garnizons-inspekció, de abban nem kételkedtek, hogy valami nagyon tekintélyes foglalkozás. Egész héten találgatták, hogy talán éppen ma inspekciós a Betti kapitánya . . . És Betti maga is egészen kikelt, nekipirosodott ilyenkor, mikor levelet kapott Szebenből. Szinte dicsekedett, mutatta az özvegyeknek a kapitány írását és jól esett neki, hogy azok sokat csodálkoznak: milyen szép, milyen gyönyörűséges egy írás!

Csak mikor kimentek a boltból, akkor súgtak össze, úgy maguk közt, egyik vagy másik ajtó előtt, hogy — jó, jó, de hát mi lesz a kaucióval?

— Ha én a Bettinek volnék! . . .

De Betti is kijött az udvarra (hiszen hogy is fért volna el a boldogságával ilyenkor abban a szűk kis boltban, ahol olyan benzin szagu

volt minden) és riadtan rebbentek be ajtaikon az özvegyek.

Betti minden hónap ötödikén válaszolt a levélre. Megírta, hogy hála az Istennek, mindnyájan egészségesek, és köszöni, hogy levelet írt ő neki és köszöni, hogy mindig olyan jó ő hozzá és hogy ezt soha sem tudja meghálálni neki ő, aki a sirig hű lesz.

— Írd meg azt is a levélben, hogy mink is tiszteljük — tanácsolta leányának az özvegy — és azt is írd meg . . . No csak írd meg lelkem mindent, szépen. Én inkább nem is szólok . . .

Természetesen, az özvegyeknek is szerette volna ő megmutatni a levelet, amit Betti írt.

— Hát csak mutassuk meg már nekik mégis, szegényeknek. Hadd lássák ők is!

(Folytatjuk.)

Sötétség.

*Te bennem nem bíszol,
Én nem bízom benned.
S örök kételyektől
Lelkünk egyre szenved.*

*Hiába akarjuk,
Nem hiszünk egymásnak —
Lelkünkben ott járnak
A szomorú árnyak.*

*S míg ajkunk csókba forr,
Tekintetünk vádol —
És gyászba borulunk
Ki nem mondott vádtól.*

Vértesy Gyula.

Harangzúgás alatt.

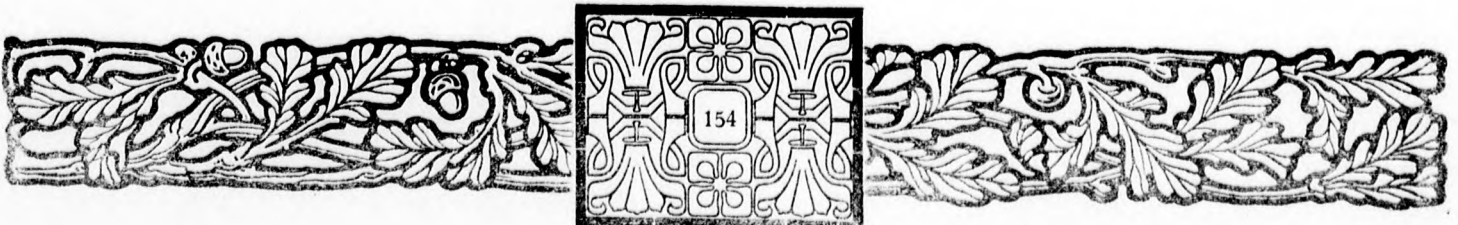
— Látományok. —

Írta: B. Büttner Lina.

(Vége.)

Miri nem bírta ki tovább. Zokogva roskadt a földre. De Némmel fölemelte s az agg Arám átfogta. Es őseinek ősatyja vállán lelt támaszt az őskori családja legfiatalabb hervadó fehér virága, Miri.

A tömeg pedig a halom alatt ujjongva, üvöltve, szentelenül gúnyolta azt, ki panasztalanul tűrte a kin-

szenvédéseket s még akkor is csak bántalmazóinak üdvére gondolt.

A kereszt most a Golgotán magasan emelkedett ég felé, — és akkor egyszerre elsötétült felette a déli nap s gyászbaborúlt a menybolt. A mély sötét borulat, mint fekete szemfedő ereszkedett le a földre, eltakarva a keresztben függő halálkinjait a röhögő csöcselék elöl; de vele együtt, ugyanazzal a fekete szemfedővel betakarta az embertömeget is.

És amint az ég sötétebb lett, az ijedelem csöndjében messze hangozott a keresztéről, mint egy győzelmes hősnök diadalkiáltása:

„Bételjesedett.“

Ez egyetlen szót a legtávolabb állók is hallották. De a mivel aztán a názárethi kínos haláltusáját bevégezte, a legutolsó szavakat oly halkán rebegte, hogy csak a hú részvét és imádat hallhatta meg, mikor elshajtá:

„Atyám, a te kezeidbe ajánlom lelkemet!“

— Boruljunk a földre, Miriám. Borulj a földre, Némmel. Ő meghalt, — susogta az agg Arám s magával vonta Mirit is, ki keserves könnyeivel öntözte a földet.

Hanem ekkor a halom megrendült s a föld bús morgással inogni kezdett... A kétlator kereszt egyenesen állva, magasabb és magasabb lett, míg felső része fölért a gyászos menyboltig — s ott eltűnt róla a názárethi holtteste.

A nép akkor már rémült futásnak eredt, de a föld megindult lábok alatt s körül a hegyek sziklái megrepedeztek és nagy robajjal gurultak közzéjük. Ekkor azok, akik előbb röhögve káromoltak, most egymást gázolták össze, mert nem tudták merre meneküljenek. Mindenütt ingott, rázkódott alattok a föld és mindenütt sziklák omlottak utjokba. A csöcselékkel rohant Kaifás is, a főpap. De a földrengés utólérte őt, a földre vetette s szája tele lett porral, piszokkal s biboros ruhája összeszennyeződött.

— Arám, — szólt ekkor a fiatal Némmel, — téged mindenki úgy ismer, mint igaz embert, aki közelébb áll Jehovához, mint mások. Szólj, atyám, mit tegyünk most mi?

— Mi a kereszt mellett maradunk, a kereszt első követői leszünk; — jelentette ki ünnepélyesen az aggastyán.

— A legszentebb atya és szent fia nevében! — mondá áhítattal Némmel.

— A legszentebb atya és szent fia nevében, — rebegte utána Miri, ki fejét nem emelte fel a földről, csak mikor már a földrengés megállt. Akkor föltekintett.

Föltekintett — és látta, hogy a sötétség is eltűnt s előttük a Golgothán fényözönben áll a kereszt! De csupán a názárethi keresztje, a másik kettő nem volt már ott. S Miri látta, hogy a halmot s a halom körül minden helyet, most is ember áradat borít. De nem az üvöltő vérszomjas néptömeg, hanem egészen más emberek, kik mindnyájan térdre borulva, áhítattal néztek a keresztre, és a názárethi, akit kínos halállal megöltek, most megdicsőülve, végtelen szeretettel tekint le az imádkozókra.

— Háromszázezer ember bántalmazta és nézte röhögve a halálát — és íme! most háromszázmillió

borúl le imádatlaltal előtte, mint az örök élet Ura előtt; — ezt az agg Arám susogta, de oly halkán, mintha templomba lenne.

Miri jobban oda nézett és látta, hogy csakugyan körös-körül mindenütt ájtatos hívők térdelnek imádkozva. Tekintete a távolabb s mind távolabb világ-részekbe hatolt és mindenütt embereket látott összekulesolt kezekkel könyörögve fordulni a kereszt felé, amelyről a mennyei fény sugárzott az egész világra.

Az imádkozók közt sok ismerőst is látott Miri és meglátta édesanyját is épen a kereszt alatt kétségbeesve sírni. És anyuskája mellett nővérét, Métát mély bánattal könyörögni. Miri megrémült és sírni kezdett. De ekkor a názárethi megszólalt a keresztben s a beteg leányzóknak úgy tetszett, mintha csak hozzá szólt volna:

„Én vagyok a feltámadás, az élet!“

Miri érezte, hogy e szavak meleg világosságot vittek lelke bús sötétjébe s égi nyugalmat s égi nyugalmat szívébe. És oda akart futni anyuskájához és Métához, hogy megvigasztalja őket. De ősatyja viszatartotta.

— Látod Miriám, hogy édesanyád szívének megnyugtatót s testvérednek vigasztalást nyújtottak a Megváltó szavai. Maradj hát velem és pihenj nálam békében.

— Maradj öreg atyádnál Arám leánya, Miriám és pihenj nála csöndesen, nyugodj békében! Én jegyesed, majd örökösöd álmaid felett, — szólt halkán Némmel.

És Miri szívében égi békével, lehajtott fejét ősapja kebelére, hol édesen, mélyen elaludt.

Pozsonyban, az ódon koronázási város dómjának koronás tornyában, utolsót kondukt nagy csüörtökön az öreg harang, mire a többi harangok is elnémultak. A gyermekek pedig az utcán ujjongva lármázták: — Most szállnak a harangok! Mind, mind elszállnak Rómába!

— Oh, én bizony látom a toronyablakon, hogy a harangok most is ott vannak. Nem mentek sehová! — kiálta az egyik fiúcska.

— De Zolti, amit maga a toronyba lát, az csak a harangok teste! Hogy szállhatna az el, hiszen annak nincs szárnya? De a lelkek, ami olyan szépen kong-bong, az bizony, most mind repül Róma felé! — ellenveti egy édes tekintetű kis leány.

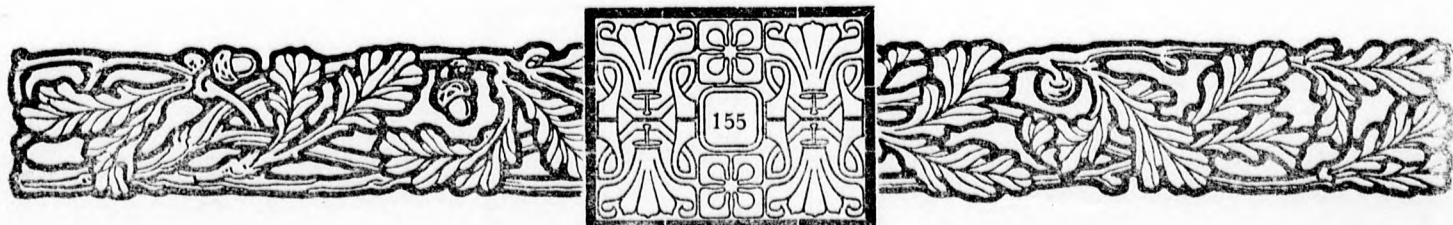
— Ne mondja azt Dudus. Mert én hiába tekintek az égre, nem látok ott semmit, még felhőt se.

— Hát ha nézi, nem is látja. De hunyja be a szemét Zoltim, mert a lelket csak behunyt szemmel lehet látni, — magyarázta a kis leány. — Láss, ha én behunytom a szememet, egész sereg harangot látok, amint nagy fehér szárnyakon szállnak, szállnak mind Róma felé!

A boldog gyermekesoport mellett bánatosan sietett el Miri anyja és nővére.

Halkan nyitottak a beteg leány szobájába, ki hunyt szemekkel oly csöndesen feküdt a párnák közt, hogy lélegzetét sem hallották. Édesanyja rémülten hajolt felé, míg Méta az ablak függönyöket vont a szét.

Es ekkor szívök majd megszakadt.

Mert Miri halotthalvány arcával, beesett, behunyt szemeivel, már olyan volt, mint egy halott. Anyja a fájdalomtól megdermedve állt ott, nem merte érinteni, nehogy megbizonyosodjék a legszomorubbról. De Méta nem bírt magával s hangos jajkiáltással roskadt térdre az ágy mellett.

Ekkor Miri felnyitotta szemét s boldog mosolylyal, tévován nézett rájuk.

— Olyan édesen pihentem, — susogta, mintegy álomban.

Anyja, hogy fájdmát elrejtse előtte, felé hajol s párnáit igazgatta.

— Oh, Istenem! hisz egészen nedves a párnád, drága gyermekem! Csak nem sirtál?

— És itt a kendőd is, rebegte Méta, — csak nem voltál rosszul, egyetlenem?

Miri tünődve nézett rájuk.

— Nem, nem voltam rosszul. De borzasztó álom volt. Nem is álom volt az, hanem látomány. Borzasztó álomlátásom volt és oh, én igen sirtam.

Édesanyja és Méta göresös zokogásba törtek.

— Istenem, hát olyan... olyan nagyon szomorú volt az a látomány, hogy sirtál? — tördelte végre a nő, mintha csupán az lenne oka az ő tenger bánatának.

Erre a beteg leány halkán, szakgatottan elmondta álmában miként nézte végig a Megváltó halálának tragédiáját a Golgothán. Mert ott volt ő is, majdnem kétezer év óta porladó ősatya Arám mellett, mint annak leánya Miriám, ki már szintén, majdnem kétezer év óta porladozik. S ott volt Némmel is, Miriám jegyese.

S ők hárman, Arám, Némmel és Miri lettek az első keresztények. De előbb ő igen sokat sírt zokogott, míg aztán minden gyász üdvre változott. És akkor az imádkozó népek milliói közt meglátta anyját és Métát sírva s a kezeiket tördelni a kereszt alatt és ő hozzájuk akart menni. De a megdicsőült Üdvözítő rátekintett s így szólt hozzá:

„Én vagyok a feltámadás, az élet!”

— Oh, édesanyuskám, sóhajtá boldogan a beteg leány, — milyen égi béke szállt a lelkembe e szavakra! És oda akartam menni anyuskához s hozzád Métám, hogy megvigasztaljalak titeket, de ősatyám nem bocsátott. Nézd, Miriám, — mondá ősatyám, — anyádnak és testvérednek nyugalmat és vigasztalást nyújtottak a Megváltó szavai. Maradj hát te mellettem Miriám és pihenj itt békében. És én ott maradtam rég porladó ősatyámnál, mint az ő régporduló leánya Miriám... Oh, és milyen édesen pihentem, milyen békében nyugodtam...

A beteg leány fáradtan hunyta be szemét s ismét elszunnyadt. Méta ott maradt mellette térdelve, míg édes anyja az ablakhoz tántorgott s összekulesolt kezekkel, az égre nézve, rebegte:

„Uram, legyen meg a te akaratod!”

Én is voltam . . .

*Búsan nézek a tavaszi
Zöldülő határra, —
Nem volt az én szívem mindig
Elhagyatott, árva . . .
Orgonafa illatával
Belengi a kertet:
Én is voltam valamikor
Mosolygó, víg gyermek!*

*Orgonafa illatával
Széttérül a tájon, —
Nekem is volt valamikor
Egy kedves, jó párom,
Aki vel én játszadozva
Bolyongtam a kertet . . .
Én is voltam valamikor
Mosolygó víg gyermek.*

*Orgonafa illatával
Körülvölél lágyn, —
Valamikor valakivel
Az erdőre jártam . . .
Most is járom, — de egyedül, —
A temető-kertet
S úgy tetszik, hogy sohse voltam
Mosolygó, víg gyermek . . .*

Krúszely Erzsike.

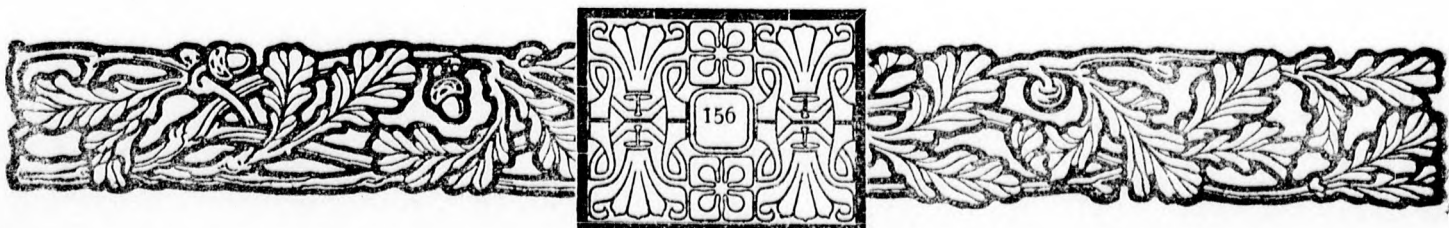

Szerelem.

Irta: Szederkényi Anikó.

(Folytatás.)

— Te istenség! Földalatti vagy földfeletti hatalom, mit tevé, mikor nőt alkottál? Mi volt célod a sár-emberrel szemben? És mit tett ő neked a szegény, hogy ily keserűn büntetéd? Teremtettél valamit, egy sugarát mennyednek, illatos tisztaságot, felöltöztetéd égi formába, leheltél bele lelket csupa érzésből, tiszta ragyogásból és ezt adtad nekünk állati test vágyainak kielégítésére. Hogy azt, kit mi jobbnak, többnek, nemesbnek hiszünk magunknál, hogy azt, ki előtt térdre borúlok, kihez imádkozva nézek fel, azt lássam én kéjben dobzódni, fetrengeni . . . és csak övé ezért is a bűnhődés . . . Mért nem tudok megundorodni magamtól, mikor ezt megértem és mért tudok még élni tovább e tudattal? Oh, az ember egy élő komédia, vigjáték, tragédia vegyesen. Egy táncoló „Paprika Jancsi” valami kegyetlen hatalom kezében és tragédia magának. Abban áll a tragédiája, hogy állatnak teremtődött, de véletlenül, vagy pokoli ármányból, lélek csuszott belé. Ez isteni szikra. Eredete nem földi. Legszebb hajtása a szeretet. Ettől megtanulunk repülni. Aztán szállunk fölfelé. Csinálunk nem földi dolgokat. Teremtünk a szépnél is szebbet és szállunk folyvást csak előre, mellettünk a gyúpontja minden

érzésünk, ideálunk — a nő. Büszkén emelkedik fejünk, ha nem is mondjuk, kevélyen gondoljuk; mi hát az „Istenség”? Én vagyok az az Isten! A hatalmas, a bölcs, a fenséges, a véghetetlen boldog! Enyém az egész mindenség, itt van mellettem, mérhetetlen nagy és mégis két karomba zárhatom!

— Isten megteremtette, — mondja a biblia — ezt a világot; én uralkodom rajta, leigáztam mindent föld alatt-felett, lehatoltam a tenger mélyébe, lábam alá tiportam mindent a fellegekig s birtokomba vettem a villámot, mely megreszketteti az égbenyuló csúcsokat; reszkette lapul lábamhoz a sivatag királya, sirva szólal meg ujjam érintésére az érzéketlen dróthuzal; az én gyönyörömről gyöngyözik a hegy lángbora és imádva néz fel hozzám a te büszkeséged, a te alkotásod legszebbike — a nő és remegő ajakkal mondja nekem: te vagy királyom, te vagy az én istenségem, te erős, te hatalmas, te imádandó, te férfi!...

— Megtagadja a láthatatlant a láthatóért, én is megtagadlak, harsogva kiáltom: az ember az Isten!... És ekkor, az önteltség legnagyobb fokán, elég egy átkozott este, egy röpké pillanat, egy réveteg, gondatlan pillantás; elég — óh ezer kárhozát — egy áruló szoknyalebbenés, mely csak sejtet, de ingerel, s láz tölti meg az ereket, a két világitó fényes szemben más fény gyulad ki, mámoros, csillogó s ólalkodva öltögeti nyelvét belőle a vágy, az állati vágy...

... És az ember bukik, hanyatt-homlok esik alá a magasból, puffanva esik le, gunyos hahota közt csendül fülébe: óh te gyámoltalan féreg, tudsz-e ura lenni magadnak, ki egy világot vélsz kormányozni? Ez a mi végzetünk, a lélek magasan tud szárnyalni, de nem annyira magasan, hogy testéről is elfeledkezhetnék, viszont ha megfeledkezünk, nem tudunk elfelejtkezni...

És Ilám! mért szült téged földi anya? Mért nem lehetsz te olyan igazán, milyennek képzetem égi szerelemtől átsugárzott éjszakákon megálmodott? Hogy vergődöm! Hogy tusakodik bennem az istenember az állatemberrel! Egyik meg fog halni a párviadalban, de melyik?...

Mintha szobám egyszerre átváltozott volna! Véghetetlen sivatagban vagyok. Nincs határa sem előttem, sem mögöttem. Bármerre nézek, minden mozdatlan, kihalt. Olyan vagyok e nagy végtelenben, mint egy égből, földből kítaszított lélek. Eلسzorúlni érzem szívemet. Csüggedten, reményvesztetten nézek föl, hogy az ég kékjéből új erőt gyűjtsek s már az eget sem látom, mindenütt ez az őrjítő homály, szürkeség. Hová jutottam? Hol végződik ez a rémes út? Kétségbeesett zokogással borulok a földre. Ott sem bírom ki. Mintha minden porszem éles tör gyanánt hatolna testembe. Sebzett testtel, lélekkel újból fölkelek s roskadozva vándorok előre... tovább... Könnyeim aláfolynak arcomon, sóhajtásaimtól majd megszakad keblem... s íme! egyszerre véget ér a pusztaság! Új élet ömlik belém, csak azért, hogy újból meghalhassak. A végtelen pusztát, végtelen hegytömb váltotta föl. Hegy, melynek csucsát szem-sugárain be nem láthatták, ott emelkedett előttem ridegen, elzárkózva fellegpalástjába, ridegebben fagyosabban, mint az átzarándokolt sivatag, élettelenebb az élettelennél! Ismét összeroskadtam. Mért nem pusztulhatok el? Minek hurcoltam eddig is fáradt testemet? Nem akarok tovább küzdelem, hadd haljak meg emberek végzete!

Ott vonaglok a hegy lábánál, még egyszer rávetem szemem és meglátok szédítő magasan egy hófehér rózsaszált. Lassan ingott jobbra-balra. Enyémnek kell lennie, szívnom kell illatát, addig nem halhatok meg, nem! Lassan vonszolom fáradt tagjaim. Homlokomról csorog a veriték, túske, szikla sebz meg lábam, nem érzek mégse fájdalmat, csak egy gondolat, eszme él bennem: oh, enyém legyen ama illatos virág! Milyen hófehér! Ah, mily isteni lehet illata! Ott magasan, az üde tiszta légben született, nőtt fel. Tisztább volt a harmatcsöpp, mely táplálta, tüzesebb a napsugár, mely beragyogta! Már csak néhány lépés! már csak a hasadékokat megkerülni! Enyém vagy! Hozzá rohanok! Egy pillanat! Kezemben az óhajtott virág! Ah, milyen üde! szinte hamvas, himporos minden szirma! Milyen hófehér! És az illata! Kábitó és mégis édes! Szédítő és mégis kellemes! Szívom kéjelegve, benne kárpótolva érzem fáradságomat... Nézem, nézem s a diadalmas öröm helyét fájdalom-foglalja el... Hogy az első mámor eltűnt, most értem még meg tettemet. Letörtem, hogy enyémmé tehessem... Mikor elnyertem, örökre elvesztettem! Én kegyetlen! Egy pillanat üdvéért megöltem, elhervasztám. Milyen hervadt, lankadt. Oda színe, illata! s nem adhatja többé vissza soha, semmitem! Fáradtan emelem fel lehunytt szempilláim, idegenül nézek körül. Keresem a rózsát s a leirt sorokon suhan végig szemem. Ah, az álom csak folytatása volt ébrenlétemnek. Igaz, úgy van! Zarándokolunk a nagy sivatagban: az életben. Mennyi köny, mennyi akadály! Aztán az a rózsza: az ideál! Enyémnek kell lennie, sóhajt a meggyőtrött szív. És hogy végzünk lázas erővel titáni munkát! Hogy rohanunk neki s tépjük le irgalmatlanul a pillanat hevében és ezt nem teszi jóvá többé semmitem! Oda a fehér szín, oda a himpor.

Nem téged Ilám, soha, soha!

Maradj nekem szent, hófehér!...

Ne csalódjam én tebenned! Nem akarom a rózsát keserű csalódással szívemben siratni...

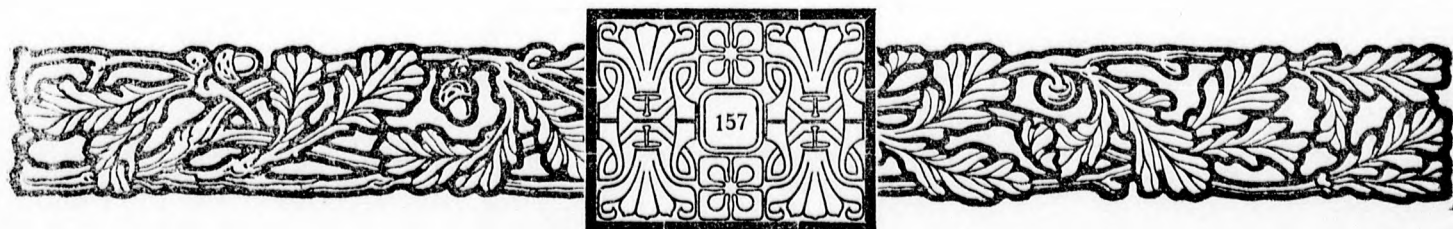
Május 5-én.

Nem találok szavakat arra mit le szeretnék írni és nem találok énemben magamra. Én vagyok az, aki eddig voltam? Vagy igaz csakugyan, hogy az ember újból és újból sejtől-sejtre megváltozik? Ez csak a testre állhat fenn, vagy a lélekre is? Hisz igaz, más benyomások, más környezet, más emberek vesznek körül, ezek új irányt adnak gondolatainknak, de a gyök megmarad. A rózsafát oltják, új fajt, meg ismét újat ültetnek belé, de azért megmarad a rózsza rózsának, legfelsőbb szirma szaporodik, illata lesz áthatóbb. Nem ez áll a lélekre is? Több tapasztalat, több ítélet, több sugár hatol szemembe, tehát ragyogóbban látok, de mire eddig azt mondtam zöld, arra ezután is csak azt mondhatom. És mégsem így van. Én nem vagyok az, aki eddig. Vagy csak nem ismertem magamat? Ma este újból együtt valánk. Arra a helyre irányítottuk lépteinket, hol tegnap ültünk.

Ila halvány arca álmatlan éjéről beszélt. Leültünk. Ila nem heveredett a fübe, mint egyébkor.

— Az vagy-e nekem, ki eddig valál? — Ez volt találkozásunkkor mindig az első kérdés. — Örökre, — volt a válasz. Ez banális, de nekünk életszükség volt. Hallgattunk mindaketten.

(Folytatjuk.)

Szürke dalok.

Vallomás.

„Szeretem“... „Én is szeretem magát“...

Fölöttünk — kár-kár — varjak szálltak át,
Mikor ezt halkán mondta ajakunk.
De nem hallották ők se, csak magunk.
— Mert ez nem volt csinált „nagy-jelenet“,
Benn semmi póz. És semmi keresett.
Hiányzott kellék, diszlet, és kulissza,
Amely szavunkat lágyan verje vissza.
Világítás — hatásos; fény, derű...
...Hisz az igazság szürke, egyszerű...

Nem mosolygott az ég. Napsugarak
Nem vonták fénybe a fasadarat.
— De azért láttam jól az Ő vonását.
Nem volt illat; virágos puha pázsit;
Tavaszzarázs; ejtő lombsuttogás.
Visszhang se volt, csalogánydal, csodás,
Amikor közös végzetünk betellett:
— Hogy nem keresve egymást megtaláltuk
S nem tudtunk áradozni... Más talán tud...

...A költő kopott, szürke sírja mellett
Álltunk azután szótlán csöndesen...
A nap lehunytt már. Szállt a szürkület.
S megült a sirokon s fejköveken.
Tavaszz helyett tél. Bársony fű helyett
Fehér hóval cirmolt fekete föld.
Fán, bokron semmi lomb, virág, se zöld.
A fák tar ágin kis ökörszemek
Fürgén, de hangtalanul szöktének.
Sőt a fakó felhőfátyol mögé,
Mely az ég tűz-szemeit elfödé,
Elbujt a kelő, ezüstsúgaras hold...
— Egyszóval minden szürke és — igaz volt!

(Debrecen.)

Virágok nélkül.

Tengernyi érzés tolul ajakamra.
— Kezem önkénytelen a hurba kap.
S hogy őket ékes szököntősbe varrja,
Fejembe zsong sok-sok szép gondolat.
Hasonlat... arrul a csodavirágrul,
Mely most virult ki, bár ott künn havaz.
Melynek harmatos, üdvös szirma rám hull.
S körülfolylágyan súgaras tavasz...

— De el szoképek, cifra szóvirágok!
Belőletek csokrot én nem kötök.
Hiszen az érzés tiszta selyme — látod —
Elvész a csillogó szóhím mögött.

Csak egyszerűség kell ide; nem pompa
Meg fény, gyarló szemet kápráztató.
...Hisz az őszinteség oly szürke, tompa
S az igazság oly pőre és fakó...

— Hürod hát egyszerűen, lágyan zengjen:
Sok szenvedés-szentelte kobozom,
Míg rajta halkán sugom dalom, melyben
Csak nyílt, őszinte szívemet hozom...
S ha suttogó danámat ki se hallja,
Kicsi egy szóját csak Ő értse meg.
S — amelybe benn az üdv összes fogalma
E kopott, szürke szócska — szeretek...

(Nagyvárad.)

A levél.

Valaki máma levelet kapott.
Egy szép, gyöngyszembetűs kis levelet.
Valaki úgy, úgy várta e napot,
Hogyhát mi is leend a felelet.

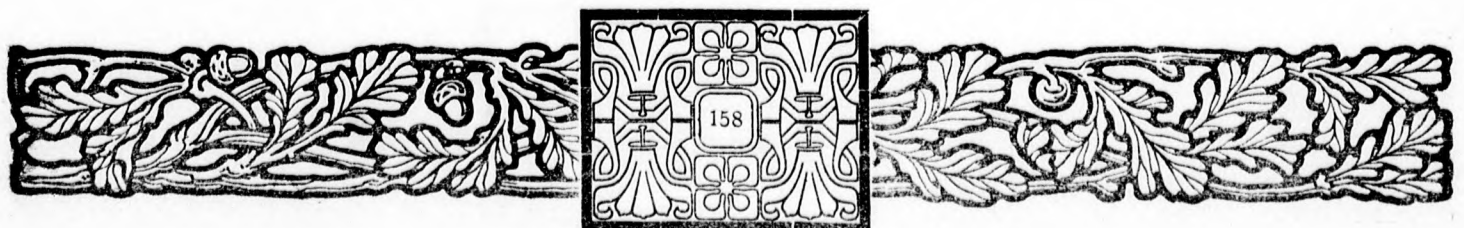
Valaki néhány sort átfut mohón.
...Szemébe könygyül... ajka rátapad...
S valakinél e szürke sárgolyón
Nem volt még ember soha boldogabb!

Az igazi csók.

Ne kérjem csókodat. Te sem kináld.
Szánk ne keressen szóba szólni szót.
Amit két ajk akarva, tudva vált,
Ne higgyed, nem az a valódi csók!...

...Hamikor eljön az a messzi *majd*,
Az a kirendelt boldogságos óra:
Egész lényünk esdett találkozója,
Amely bennünket idvezülni hajt;
S odadón támaszkodva karjaimra
Együtt járunk a boldog új-tavaszba
S az almafavirágok rózsaszirma
Fürtös fejünket áldón béhavazza:
Beszédes édes ajkad ne csevegjen.
Ne törje szó a szentelt némaságot,
Mit tenger érzésünk medernek vágott.
E sokatmondó, tiszta, üde csendben
Egy hangtalan vágy, szótlán sejtelem
Uralma legyen egy veled s velem.
Lelkünk himes dalát ne mondd, csak érezd.
Csak sejtjük, a tudásnál többet ér ez.
Ne tudd... csak akaratlanul fonódj rám.
És — üdvre választott istenek módján —
Őszintén, öntudatlan, önfeledten
Egy igaz csókba forrjunk mindaketten!

Haraszthy Lajos.

A deres meghalt.

Irta: Morvay Zoltán.

(Folytatás.)

A kapitány pedig elszundított és kiesett a kezéből a csibuk. Az utazás alatt sohasem tudott aludni, jelenleg is két napig volt uton s már 55 órája nem hunyta le a szemét. S bizonyára az álom hatalmába keríti, ha egy szép szőke, mosolygó arcú főhadnagy nem ront a szobájába hatalmas sarkantyúpengés és kardcsörtetés között.

A fiatal ember vidáman ment az alvó férfihez és a fülébe rivált:

— Deres, itt a hadtestparancsnok!

A kapitánynak, a hogy felriadt, az volt az első dolga, hogy az őt háborgató főhadnagy szépen megfésült hajába ragadt s e kapaszkodás segítségével felült a diványon.

— Hát hol van a kegyelmes ur, Tarr? kérte álmosan. Aztán mosolygott.

— Ott, mondta a főhadnagy s igyekezett a haját rendbeszedni. Hát nem látod, ott van az íróasztalodon — a fényképe.

A kapitány felállt és nyujtózott.

— Bolond vagy te fiam Tarr, hát miért zavar-tál fel?

— Hol csatangoltál öreg? Háromszor kerestelek, mióta odavagy.

— Nizzában is voltam, meg másfelé. No ülj le Tarr. Aztán maga mellé huzta a főhadnagyot a diványra s a két tenyerébe vette a fiatal ember fejét és sokáig nézte. Nézte a vetélytársát, akit Kolonics Malvin jobban szeretett, mint őt! . . . De e nézésben nem gyűlölködés, hanem olyan csodálatos meleg szeretet volt, amilyen tekintet csak az ő nagy fekete szeméből sugárzott elő.

— Talán párbajod lesz fiu, hogy úgy jártál utánnam? mondta a fiatal embert magához ölelve.

Tarr odahajította fejét a barátja vállára és szomorúan mondta:

— Az, Kálmán. Párbajom — a végzetten! . . .

Schmidt eleresztette a főhadnagyot és meglepetten nézett rá.

— Mit beszélsz? Komoly bajod van Ákos?

Tarr csüggedten hajította két tenyerébe az arcát és tompán mormogta:

— Agyon kell lőnöm magam pajtás: . . .

A kapitány szólanul nézett a fiatal emberre, a kinek örök vidám arca fel volt dülva, s akinek ez a szomorúság sehogysen állt jól s mosolyogva, atyai-lag mondta neki:

— Mondtam már, hogy bolond vagy fiam. Nincs olyan valami, amiért egy fiatal embernek érdemes volna magát agyon lőni, kivéve . . .

Tarr a szavába vágott.

— Ilyen „kivéve“ előtt állok . . .

— Halljuk, mondta a kapitány jókedvűen. Röviden beszélj és ne hazudj fiu. Ha lehetséges, segíték rajtad.

Aztán egy faragott szivaros ládát tett a főhadnagy elébe.

— Gyújts rá gyerek, aztán ki vele! Majd kihúzlak én a csávából, Ákos fiam! S meggyújtotta a szivart, amit a főhadnagy a szájába vett.

— Te körülbelől tudnál segíteni rajtam öreg, — mondta Tarr vontatva és elgondolkozott.

De kis idő múlva izgatottan ugrott fel, ledobta a szivart egy hamus-tálra s nagy léptekkel jár fel s alá a szobában.

— Eh, képtelenség, ilyesmin segíteni képtelenség, mormogta.

— A kölyök, — mondta magában a kapitány, — bizonyára nagyobb összeget vesztett kártyázás közben és restelli bevallani. Aztán fenhangoz folytatva:

— Ákos gyerekem, ha hiszterikus rohamaid vannak és hozzám jössz tombolni, ezen segíthetek, lefogatlak a lovászokkal, a fürdőszobába vitellek és jegesztust zudíttatok rád, míg magadhoz jössz. Vagy az ugrádozási képességedet akarod bemutatni nekem? Hé, főhadnagy ur, — folytatta emeltebb hangon, — a kapitány ur ötven órája nem aludt és ön felzavarta az édes álmából, szabad tudnom mit kíván tőlem?

— Bocsáss meg öreg, hogy föllármázalak, mondta csillapodva Tarr, de hidd el az eszem sincsen a helyén, egy hét óta úgy járok-kelek mint egy hülye.

A kapitány mosolyogva nézett rá és elgondolta, hogy ezt a szép, rossz, könnyelmű kölyköt igazán jobban szeretheti Malvin nálánál és helyén volt az esztetikai érzéke, mikor a főhadnagyot választotta ket-tőjük közül. S azzal a csodálatos Jézus-szívével, a milyen az emberiség véghetetlen kárára csak keveseknek adatik, megbocsátott a lánynak is a fiunak is és belenyugodott a nemes és igazságos lelkek fen-költ megadásával — mellőztetésébe.

A főhadnagy, dacára a biztatásoknak, nehezen fogott a vallomáshoz, úgy látszott, hogy amit mondani akar, ránézve roppant kellemetlen lehet, mert különben ő, aki természeténél fogva a tulságig is közlékeny volt, látszott, hogy nagyon tusakodik magában a felett, hogy szóljon-e vagy nem. Végre is úgy látszott, hogy okosabbnak vélte a beszédet a hallgatásnál, mert nagy kelletlenül neki fanyalodott:

— Hát tudod pajtás, mikor engem ide helyeztek, emlékezhetsz, hogy nekem nem volt egyáltalán itt ismerősöm s te egy familiához vezettél, akiről én is hallottam, hogy valamikor igen gazdag volt, jelenleg pedig szörnyű szegény.

A kapitányon valami kellemetlen érzés kezdett erőt venni, de igyekezett megtartani a nyugalmát.

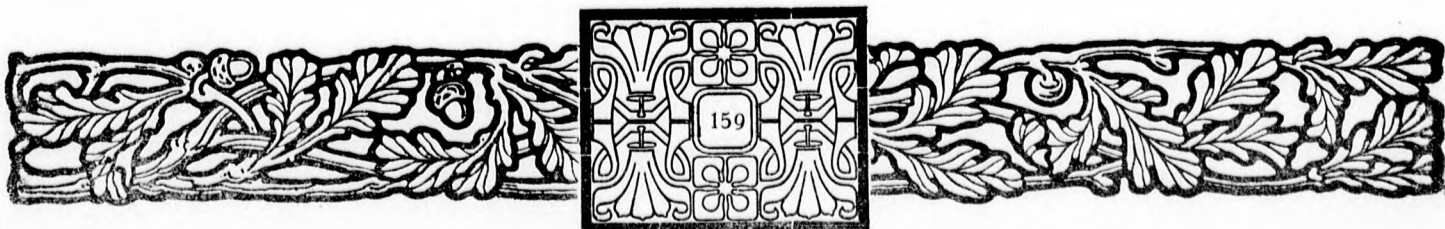
— Kolonicsékról beszélsz, mondta rekedten s tettetett közönyösséggel.

— Malvinékról, igen, hagyta rá Tarr. Amint észrevettem, te a mamának udvaroltál . . .

— A mamának? csodálkozott Schmidt. De aztán észbekapott. — Persze, természetes, hogy a mamának, ilyen ősz fejjel csak nem is udvarolok egy 20 éves leánynak. Nos?

— Nos tehát, folytatta a főhadnagy, én következképpen a leánnyal foglalkoztam. Mit cifrázom? Tudtam, hogy Kolonics Malvin maga varrja azokat az utólérhetlen csinos ruhákat az anyjának is, magának is, azért mégis beleszerettem . . . Ez egy szegény huszár-főhadnagytól bizonyára megbocsáthatatlan ostobaság. De tettem e róla?

Schmidt feküdt a széles nyugágyon s maga sem tudta megmagyarázni miért, valami baljóslatu szoron-

gás vett erőt rajta. A kapitány hallgatott a főhadnagy tehát folytatta:

— És most úgy állok, deres, ide hallgass, hogy a lányt el *kell* vennem! . . . Érted-e ezt? kell! Még pedig rövid időn!

Schmidt felkönyökölt a diványon és meredten nézte a főhadnagyot, aki egy sarokba húzódva morgogta:

— Nekem, nekem veszett meg a vérem! . . .

A kapitány halálsápadt arccal bámult a főhadnagyra és eszébe ötlött a leány kétségbeesett meredt tekintete, mikor azt mondta neki, hogy Tarr szerencsés volt nála . . . Tehát volt ok az elsápadásra.

Bent a szívében halálosan találva, felordított a fájdalomtól a férfi, mikor megtudta, hogy az ő szent virága le van tépve, el van taposva jogtalanul, egyszerűen csak úgy, mint egy útszéli fű, ami az emberek talpa alá kerül és meg kell semmisülnie. De aztán összeszedte magát és hűvösen szólt:

— Baj ez Ákos! Nagy baj! Hogy nem járt előre az eszed!?

— Hallgass meg, — folytatta a fiatal ember izgatottan. Volt egy nagynéném, akitől negyven ezer forint örökséget vártam. Most meghalt és mindenét valami leánykiházasító egyletre hagyta. Hát nem rettenetesség ez? Ilyen örökséget tenni valakinek?

A kapitány elgondolkozott magában és úgy vélte, hogy ő egy reménybeli örökségre számítva sohasem mert volna egy szegény leányhoz házasság céljából közeledni. És azt is tudta Schmidt kapitány, hogy ő neki nem volt az apja se lovag, se zászlós ur, mint a Tarré, hanem csak egy prófosz, de ő sohasem hagyta volna a vérét úgy megörülni, hogy egy szegény leányt szerencsétlenné tegyen.

Tarr gondolta, mint vélekedik felőle a kapitány, aki maga volt a megtestesült nemesség s éppen azért vallotta meg neki nehezen e dolgot, mert tudta, hogy nagyon elítéli eljárását, de mivel másnak a világon úgy sem mondta volna el és más úgy sem segíthetett volna rajta, most szinte megkönnyebült, hogy nyomasztó titkát közölhette valakivel. Mert alapjában könnyelmű ember volt ő s mint az ilyenek m. gukon sohasem tudnak segíteni, ha igazi bajba kerülnek; most aztán szabadabban lélegzett, hogy baját egy ilyen erős karakterű ember tudja, mint Schmidt s szinte szapora beszéddel, de keserűen folytatta:

— Mert látod, én agyon se löhetem magam. Hiszen ez még rettenetesebben sújtaná azt a szegény leányt! Élnem kell akárhogy is! Kivetkezek! Leszek postás. vagy mit tudom én mi?! És elveszem!

Felugrott és izgatottan járt-kelt. Majd megállt és elkeseredve szólt:

— Én, postás?! Akiről azt mondták, hogy tábornoknak indulok!

Schmidt meg volt győződve, hogy Tarr sohasem vetkezne ki egy leányért, mert sokkal hiubb és sohasem lenne postás, mert sokkal lustább, semmint egy terhes hivatalban reggeltől estig dolgozzon, magáért a milói Vénusért sem. De az igaz, hogy tábornok lehet belőle, mert a familiája, ha koldus is, de előkelő és nagy befolyású. Megelőzte a főhadnagyot.

— Jól van. Nem szükség, hogy postás légy. Majd én kölcsönzöm neked a harminc ezer forintot — és elveszed Malvint . . .

A főhadnagy hálálkodni akart, de a kapitány nem hagyta.

— Maradj veszteg pajtás! Ez nagy ügy, a szavak mit sem érnek itt. Te nem is képzelted, hogy mit tettél és azt sem képzeled, hogy én mit fogok most tenni . . . De ne is képzelősködj, hanem ha a kezdedben leszel a pénz, esküdjetek minél előbb.

És aztán a hangja kissé fátyolosra vált:

— S kérlek Ákos, fogadd meg nekem, hogy boldoggá teszed azt a lányt. Fogadd meg nekem arra a meleg barátságra, ami téged hozzám fűz, hogy mindig szeretni fogod, soha meg nem csalod, senkiért, mert hidd meg, hogy ő jó, nemes, önfeláldozó és megérdemli, hogy a sirodig imádd.

A főhadnagy, mint a gyöngye jellemű férfiak szokták — sírt. Sírt és a kapitány nyakába borulva mindent megfogadott.

Schmidt gondolta, sőt bizonyos volt benne, hogy a főhadnagy megfogja tartani ezt a fogadást, mert olyan emlékeztetőt hagy ennek a fiatal embernek, amelyet könnyen nem lehet elfelejteni.

— Eredj haza, mondta aztán Tarnnak. Estére nálad leszel a harmincezer forint. Hogy miképpen adod vissza, majd megbeszéljük . . . Majd . . . Én ismertettelek meg a leánynyal, kötelességem segíteni rajtad. Ma este akár megtarthatod a legénykorodtól való bucsuzásodat valami torral, egy vendéglőben . . . igen . . . én aligha megyek el, sok sürgős dolgom van. Leveleket kell írnom. Tudod a szivartáska vizi-mentő-készülék, a találmányom . . . Egy angol cég alkuszik rá, annak kell hosszú levelet írnom . . . De lehet mégis, hogy találkozom veletek . . . Majd meg-lássuk. No igen és egy hét alatt megesküdhetsz. Ez divat most. A láz korát éljük. Malvint pedig az egész világ a menyasszonyodnak tartja, senkisésem fog csodálkozni rajtatok. Eredj Ákos! . . .

A főhadnagy megölelte Schmidet és csak annyit mondott:

— Hiszen mindig te voltál az én apám és én voltam a te fiad! . . .

És elment.

(Folytatjuk.)

Emlékszel-e rá? . . .

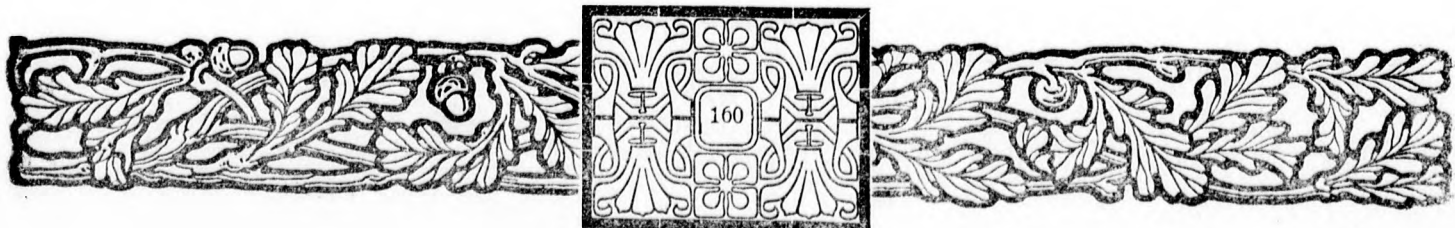
*Emlékszel-e rá? . . .
Vadrózsakoszorús
Halmok oldalán
Jártam veled együtt
Nyári délután.*

*Tiszta volt az ég,
Egy egy bárányfelhő
Tarkította csak,
Képét visszaadta
Úde, kis patak.*

*Jerikói lonc
S rózsá illatától
Nehéz volt a lég,
Csalogány dalától
Hangzott a vidék.*

*S hol hegy oldalán
A kigyózó ösvény
A völgybe lefut,
Vadrózsából fontam
Néked koszorút.*

Zoltán Vilmos.

Ábrányi Emil költeményei.

Ábrányi Emil költeményei. 1877--1903. Singer és Wolfner kiadása Budapest. A költő arcképével. 317 oldal. A Budapesti Hírlap nyomása. 1904. Ára 3 korona.

IX.

A kötet első szakaszában (Cor cordium) nyolc költeményt Jézus nevéhez, alakjához fűz Ábrányi Emil. A nyolc közt egy olyan vallásos költemény sincs, a minők közönségesen a vallásos költemények szoktak lenni.

Azt mondja a költő Jézusról:

Ugy leng hozzád méla rimem,
Mint ünneplő, halk zene:
Nyomorultak megváltója,
Vérző szívek istene!

Ez az alaphangja mind a nyolc versnek. A sebzett szívvel, tépelődő lélekkel az élet kálvária-utját járó méla költő könnyes szem fátyolán át nézi Jézust s vízi magával képét mindenhová, ahol szervedők, elnyomottak küzdenek, ahol az aljas kegyesők, gerinctelen rabszolgatermészetűek tülekednek az élet zsibvásárján. Ábrányi itt is csaknem következetesen, sőt némi egyhangúsággal, mint a gyöngék védelmezője, a felfuvalkodott góg ostorozója, a nagyképű nyegleség kegyetlen kigunyolója rója sorokba rimeit.

A *Kálvária-dalok* a kötet legkevésbé értékes versei közül valók.

A *Gyermekek a Kálvárián* ismert szép, gyöngéd, érzéseiben és gondolataiban egyaránt leheletfinomságú verse Ábrányinak.

Már a következőben (Jézus karácsonyfája) megint a kedves hurját pengeti a szenvedők s szegények Istenéről, kissé terjengősen és felette szónokias színek, hatások felhasználásával.

A *názáreti kassinó* a könyv egyik legkülönösebb darabja. Izzó, majdnem gyűlölettől piros harag villog át rajta, melynek kitörését a halálosan kegyetlen, jég hideg, metsző, gyilkos szatira csufondáros marása gátolja meg. Az üres fejűek, a buták, nagyképűek, hülye uracsok társadalmának kegyetlen kigunyolása ez a költemény. Jézust, a ki a világot megváltotta, kigolyózták a názáreti kassinóból, mert egy pödrött bajszú, hetyke uracska Jézusnak méltó, tündöklő arcába csapott és Jézus nem kért elégtételt. Így hát hiába volt a fényes pályafutás, bármily sokra vitte Jézus, mind semmit sem ér, mert nem lehetett a názáreti kassinónak tagja!

Hát ez mélyen járó, szivetrázó, igaz, merész hangú vers... De a kassinók tagjai azért, míg a világ, csak le fogják nézni Jézust és kigolyózzák, mert a másik arcát is odatartja a léha, rongyházi gavallérnak, aki aztán ítélkezik Jézus, a világ megváltója felett.

A *Diligens me* szelid, kellemes, részben evangéliumi hangú vers. Mélyebb nyomot nem hágy.

A *Kereszt tördelő* ismét a husz év óta kedvelt, minden szavalati versenyen szereplő Ábrányi-versek közül való, melyben a Hugó Viktort utánzó póz és hang teljesen elfedi az eredeti költőt. Ám azért érdekes a vers. Valaki csonkítja a kereszteket és éppen a szent csarnokban, kastélyok belsejében. És kiderül, hogy a keresztördelő maga Jézus, aki haragszik e rossz, tettető hazug világra.

Ahol meleg, dús paloták körül
Sok száz éhen vész, vagy halálra hűl;
Ahol a véres, hódító bibor
Alattvalók százezreiren tipor;
Ahol harc, párbaj napról-napra öl;
Ahol mindenki mindenkit gyűlöl;
Ahol csak festett, hitvány cég vagyok;
Az én keresztet ott minek ragyog?

A *becsületes angyalok* jelentéktelen vers.

A *Valaki jár a csatatéren* megint Jézus megjelenítése hasonló helyzetben és hangulatban. A Megváltó látva a buta gógot, felháborodik és sír... S megbánta, hogy világra született!

Ezzel a mélyes keserű kitöréssel végződik a lázas lüktetésű, gondolatok sulyától dobogó vers, melyből fenségesen sugárzik ki a költő vérző lelkének kétségbeesése, elcsüggedése, a költő fájdalmas világnézete.

Petúr.

Négyszemközt.

Török Bálint.

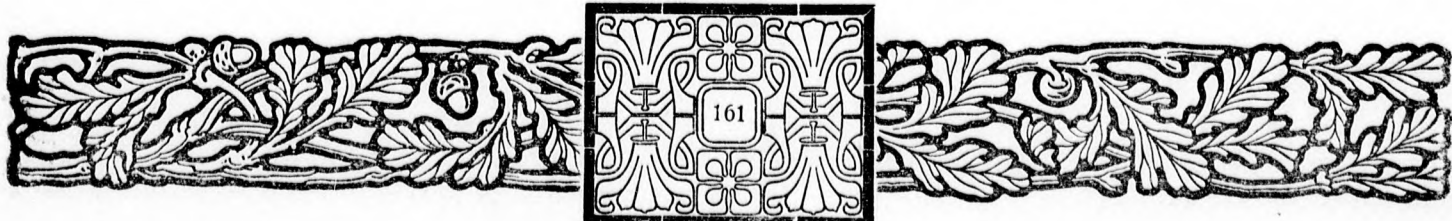
Az *Ujság* egy idő óta sűrűn közli az elmés csufondáros meséket a protekcióról.

Engedje meg az ötletes rovatvezető, hogy én, a névtelen vidéki, egyetlen egy igaz történettel visszhangot adjak itt a Csokonai Lapokban az ő mulatságos protekció-történeteire...

Megesett a dolog szóról-szóra. Csak a neveket változtattam meg. Mivelhogy a szereplőket Debrecenben mindenki ismeri.

Aki a félreértésnek áldozatul esett, ma tisztelt, előkelő tagja a birói karnak; de sohase tudta utólérni kartársát, aki annak idején véletlenül eléje került.

Török Bálint úr kis városban volt albíró és szeretett volna előre lépni. Szerencséjére hatalmas protektora akadt a generális miniszterelnök feleségének, a kegyelmes asszonynak személyében.

A kegyelmes asszony szólt a férjének és a férj természetesen megígérte, hogy közbenjár az igazságügyminiszternél.

A miniszter nyomban meg is ígérte a miniszterelnöknek, hogy pártfogoltját kinevezi. Délben a kegyelmes asszony megtudta a jóhírt és délután Török Bálint ur azzal a megnyugvással utazott haza valahová Kis-Bagosra, hogy ő lesz a b—i járásbíró.

Másnap az igazságügyminiszter éppen szörnyű bosszús és ideges volt, mikor jelentik neki, hogy a török-bálinti aljárásbíró kér kihallgatást.

Török-Bálintra emlékezett a kegyelmes úr, maga elé bocsátotta tehát a jelentkezőt és rátámadt:

— Jó, jó, kinevezem, adja ide a kérvényét!

És nyomban el is intéztette az ügyet.

Török Bálint úr rémülten olvasta a hivatalos lapban, hogy nem őt, hanem a törökbálinti albirót nevezték ki b—i járásbírónak.

Szomorúan ment fel a jószívű kegyelmes asszonyhoz és elpanaszolta a baját.

Délben Tisza Kálmán végig hallgatta a szemrehányást és este a klubban tovább adta az igazságügyminiszternek.

— De kérlek hiszen kineveztem az emberedet! A reggelinél:

— De kérlek, hiszen kinevezték az emberedet!

Uzsonna után:

— De kérem, hiszen önt nevezte ki az igazságügyminiszter!

— Kegyelmes asszonyom, esküszöm, hogy a törökbálinti albirót nevezte ki!

Ment vissza a panasz az előbbi uton és sok herce-hurca után tudódott ki, hogy Török Bálint albiró ur helyett a törökbálinti albiró került a b—i járásbíróvá élére.

Azóta egy fokkal mindig előbb jár a volt törökbálinti albiró... De két hét óta Török Bálint úr is ítélőtáblai bíró már. Mikor a kinevezés öröme koccintott a tanácselnök úrral, jóízűen nevettek a régi emléken, melynek sugarai a protekció görbe utaira vetnek világot...

Csipke.

Strófák.

...És amikor a Föld túlmegért vala, mint a rosszfajta gyümölcs, és megtelék vala bűnnel és fekélyvel, olyan vala az ő ábrázatja, mint az Ur haragjával megjelölt bélpoklosé. Arculatján oly szörnyű nagy vala a setét, az elkárhozás setésége, hogy a gyarló emberférgék egymáson átal tévelygének...

És akkoron, mikor éppen lehullandó vala, történe pediglen, hogy az Atya — ki mindezeket szájalommal szemléli és látja vala — elküldé véghetetlen kegyelmességéből az ő egyszülött szerelmes fiát a vétkek gyermekeinek megváltására...

*

És mikoron Istenfia bejárta vala a bűnök förtelmes tanyáját, beszennyesedtek az ő tagjai. Szemei megvakultak az iszonyattól, mert látott. Szíve pediglen majd megszakadt a nagy fájdalomnak és szájalomnak miatta. . És akkoron tiszta vére megzavarodva fölháborodott és makulátlan ajkának szózata félelmesen harsogott vala, mint az Atya haragja:

— Nem látjátok, mivé lettetek?... Nézzétek és lássátok! És térjete meg...

...A Föld nagy ijedelmében megrázkódott és — látott...

*

Amikoron pedig a Föld látott, dühvel ragadá meg Őt: a Megváltót, mert cioszlatá a setéség hatalmas birodalmát. És Istenfia meghurcoltaték és megkinoztaték, megfeszítették... És amidőn a keresztfán forró szerelmes vére kiömlött, utoljára is még így sóhajt vala föl:

— Atyám, bocsáss meg nékik, hogy halálom által hadd tnnúljanak tőlem *szeretni!*...

...És amikoron a Lélek elhagyta az Istenember porlandó testét, vakító fényességű sugár ragyogott föl az égboltozaton, amely diadalmas lángjával betöltötte az egész világot. A mindenható Szeretet országa bevonult a Földre és behatolt a leghomályosabb rejtekbe is, hogy megvilágítsa azokat... És a megváltott emberiség szíven villám cikázott keresztül: — Föltámadunk!...

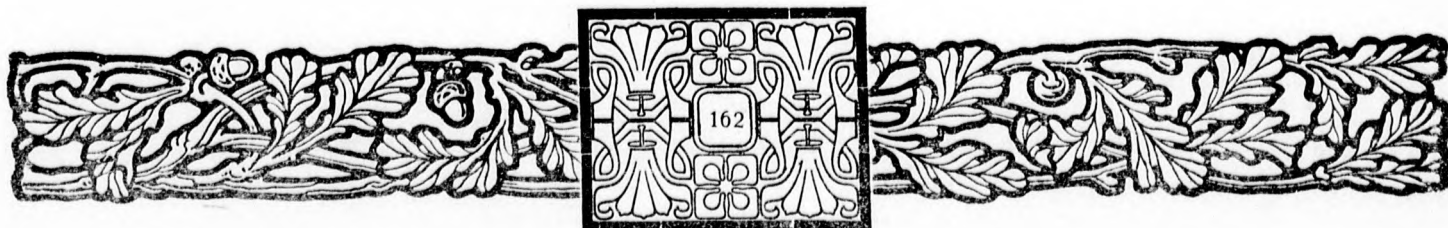
*

Két hosszú ezredéve annak... A megváltó Eszme, az üdvözítő Szeretet és Igazság ünnepe újra elközelgett, mint azóta minden évben... A tavasz gyöngéd, de mégis erőteljes lehellete lágyan lengeti a rügyező fák ágait, a kihajtott bokrok leveleit. A ragyogó Nap finomszálú sugárecsetjével derült mosolygást festeg a téli halálból föltámadott és megújított Föld arculatjára.

A díszes istenházak magasba meredő tornyai-ból hatalmas harangok hivagató hangja száll szerte-széjjel. A nagyméretű íves ablakokon tömjénnek kábitó illata árad és ájtatos zsolozsmahullámok ömlenek a levegőbe. Belül az Ur többé-kevésbé fényesruhájú szolgálói hirdetik a boldogító ígét.

A megváltott emberiség pedig megnyugvással szívében ünnepel... És oly nagy a világon a boldogság, az üdvösség, amelyet a mindent átható és mindent átölelő Szeretet fakasztott...

*

...Hiuságok hiusága, minden csak káprázat!...
Nines már többé ünnepe a világon...

Közlelről látható csak minden a maga mezetlen, pöre mivoltában. Ami a napsugár fényében gyémántként ragyog, az csak egy értéktelen üvegeserép. Amik a megtörött fényprizmákat megejtő színpompában visszaverik, holmi elnyűtt rongydarabok, piszok és sár. Ami a levegőben csillogó fonálként tündököl csak por és métely.

A harangokat nem a Hit szólaltatja meg hívó szóra, hanem csak egy ember, akit ezért a bizonyos mennyiségű erő kifejtésért megfizetnek. Az istenházaknak minősített drága kőpalotákban nem lakik az Isten. Régen kiköltözött. Azaz, hogy be sem is költözött soha... A tömjén meg olyan olcsó ma már. A szívet andalító zsolozsma akkordjai pedig a megejtő tulajdonságú zene és az ügyes orgonamester érdeme. Az Atya szolgálái — ma talán a legnagyobb urak, akik hozzája nem is méltók.

A jóságot és boldogságot alakoskodó emberek meg a legmegrögzöttebb ragadozók, kik társaik elemésztésére törnek... Szóval minden csak hazug fényű álorcás játék, minden csak — káprázat.

A bűnnek fekete országa még sohasem volt hatalmasabb, mint most. Mindenfelé dobzódik a vétek, a fürtelem, a dögvész. Az Igazságot, az Erényt, az Eszmét újra meghurcolják és keresztire feszítik. Mindennütt csak csupa hittelenség, csupa szeretetlenség... A haldokló szeretet gyászruhát ölt magára és halkan zokog...

És amikor legjobban szüksége volna a föltámasztásra, nem jön már Megváltó, aki krisztusi szívének szeretetével megváltja az eltévelyedett emberiséget. A Teremtő meghasonlott a Megtartóval és nem akar tudni sem a kárhozott fiairól, kik lényének legnemesebb részét: a Szeretetet megtagadták...

Vannak ugyan még néhányan kevesek, a kik hivatottak, akik elküldetnek. Akiknek szívében él még a megszentelő Szeretet. — Mi vagyunk azok, mi: síró poéták, mi — kagylóemberek. Akiken keresztül a szenny, a por átszűrődve gyöngyszemekké válik. Mi, akik látjuk a bűnnek mindjobbán elhatalmasodó hullámain, az emberi nyomorúságok, nyomorultságok fertőjét. De még sem tehetünk róla. A Hitünk bár megvolna hozzá, azonban Erőnkön rajta vész a szentséges munka diadala...

...És vajjon néhányunk szeretettel teljes szíve vérenek vértanui áldozat hullása elég volna-e a pokol millió elkárhozott jegyeseinek megváltására? A mi égő szeretetünk vajjon elég volna-e egy egész világ rideg szeretetlenségének föloldására?... Vajjon elég volna-e?...
H. L.

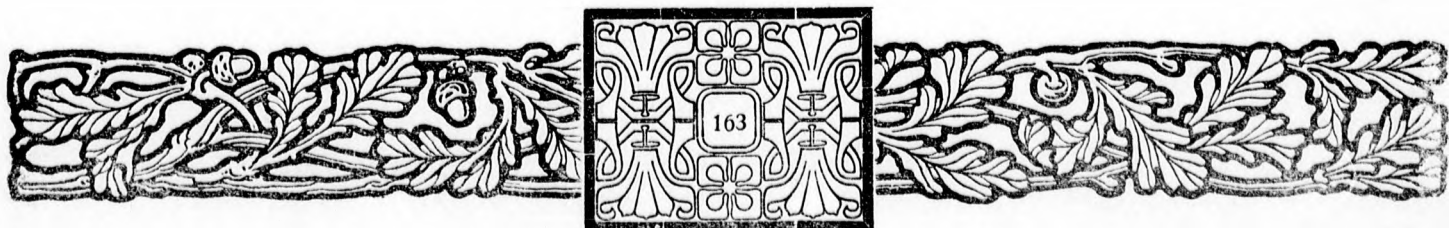

A Teleki-jutalom. 1857 óta József napja minden esztendőben irodalmi nap. Akkor ítéli oda az Akadémia a gróf Teleki-jutalom 100 aranyát két évenként egy-egy szomorújátéknak és két évenként egy-egy vígjátéknak. De nem ritkán a vígjátéki pályázat is szomorú véget ér ezen a napon és viszont a szomorújátékok sorsának eldöntése gyakran felette mulatságos. A jutalmat ki kell adni. Egyszer már igazán összebeszélhetnének az összes olyan írók, a kiknek a toll valamelyes joggal van a kezükben, hogy nem pályáznak. És ha ekkor csupa szarvasi borbélyok, népszínházi öltöztetőnek és nyugalmazott állatorvosok pályáznának a világ legsilányabb tákolmányával, az Akadémia nagyon tréfás helyzetbe sodródna, a mikor komoly nagyképűséggel oda kellene ítélnie az ugynevezett koszorút. No de az Akadémia akkor se vesztené el nyugodtságát. Ott a szégyen-paragrafus! A koszorú mellé s a száz aranyra ráadásul az ötvenbot, a nyilvános vesszőfutás. Az idén is ezzel segített magán a bölcs Akadémia. Oda ítélte a 100 aranyat az Agrippína című verses szomorújátéknak az a kijelentéssel, hogy — ha nem röstelli felvenni a megkoszorúzott szerző a 100 aranyat, jelentkezék. Természetesen jelentkezett is *Zigány Árpád* személyében, aki fölvette a 100 aranyat. Mily furcsa irodalmi állapotok! Valaki 100 aranyat kaphat, akadémiai koszorús író lehet oly mű révén, melyről a bíráló kimondja, hogy a szerzője csak nyilvános vesszőfutás után leplezhető le. S ugyanekkor a napi sajtó lelketlen kegyelmére van bízva akárhány író, akinek nagyobb szabású munkája jelenik meg. Ebben a kacagató siralmasságban a legujabb koszorúst csupán az vigasztalhatja, hogy Szigligetit is érte hasonló bal eset, Csiky Gergely pedig éppen szégyen-paragrafusos megbélyegzéssel kezdte A jóslat-tal dráma-írói pályafutását.

VILMA.

*Mikor erre a névre gondolok,
A szívem feldobog:
Tavaszt érzek, orgonaillatot,
Arcomba süttő májusi napot.
S a hogy a szemem erre lehunyom,
Magam a multba visszaálmodom.*

Gárdonyi Géza.

Porzsolt Kálmán. Porzsolt Kálmán a Népszínház igazgatója volt és tönkre ment. Mikor ravasz és kapzsi hitelezői kiugrasztották az igazgatói székből, ugyanaznap Porzsolt Kálmán — színműírói dicsőséget aratott. Kis híja, hogy meg nem nyerte a Karátsonyi-jutalom 400 aranyát *A szerető* című szindarabjával. Pedig az Akadémia nagyon szűkmarkú a Karátsonyi-jutalom odaítélésében. Ez az ugynevezett legmagasabb irodalmi kitüntetés. Az irodalmi arany rózsza. Csak örök becsű remekműnek adják ki. Eddig 1858 óta mindössze négyszer ítélték oda. Egyszer *Szigligeti*-nek, kétszer *Csiky* Gergelynek és egyszer *Palágyi* Lajosnak. És csodálatos, a négy közül egyik se volt örökbecsű alkotás. És íme most Porzsolt Kálmán volt igazgató csaknem megkapta az Akadémia arany rózsáját. A legkülönösebb azonban a dologban hogy Porzsolt ugyanezzel a darabjával a Teleki-jutalomra is pályázott. *A szerető*-nek itt *Az asszony* volt a címe. *A szerető*-t nagyon dicsérték, ugyszólván magasztalták; *Az asszony*-t már kevésbé. Jaj de furcsán esett volna (pedig megeshetett volna!), ha Porzsolt március 19-én *Az asszony* című darabjával megnyeri a Teleki-díjat, természetesen úgy, hogy az Akadémia szégyen-paragrafussal súlyosbítja a 100 aranyat, nem bontván fel a jeligés levelet, a míg a silány mű szerzője nem jelentkezik. És azután pár nap múlva ugyanazzal, de már *A szerető* címen szereplő darabjával megnyeri a Karátsonyi-jutalmat, természetesen úgy, hogy az Akadémia abszolút becsű remeknek nyilvánítja *Az asszony* cím alatt lebunkózott színművet. Csak egy paraszthajszálon függött, hogy ez a tanúlságos kis eset be nem következett.

*Amíg lesz könnyem, vérem,
Míg lelkeket tudom :
Mindíg a jót remélem,
S a rosszat siratom !*

Ábrányi Emil.

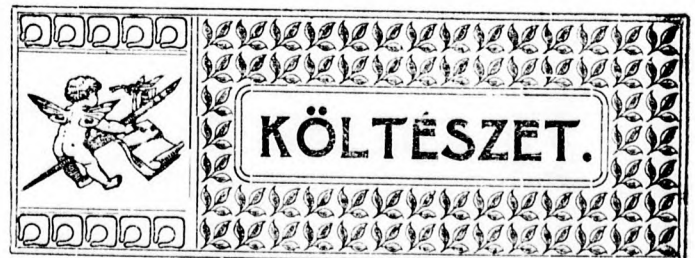
Irodalmi kalózkodók. Nemzeti költészetünk soha még oly siralmas állapotban nem sanyalódott, mint most, a huszadik században, mikor egyes napi lapocskák 50, sőt százer példányban szórják a szemetet szerte az országba! Ma az újság, az újságíró: minden; az irodalom, az író: semmi. Mesterség, üzlet az írói munkálkodás, melyet az alkotó tehetségektől az élelmes szállítók vettek át. Divat, sőt tisztesség a napihirköltészet, a hirrovat élére, a dalsarnok dobogójára való versfaragás, ellenben a lélekből fakadt ének, az ömlő véreseppék rimbe csendülése már csak baleset, melyen a riporter-lángelmék szánakozva mosolyog-

nak. Ily sivár állapotok közt nem csoda, hogy divatba jött üzleti alapon az irodalmi kalózkodás. Ha valaki ír valamit, aminek hasznát lehet venni, jön egy másik valaki s — hasznát veszi. Ime mostanában az irodalmi lopás esetei napirenden vannak. A két legmerészebb eset a következő. *Farkas* Imre debreceni származású fiatal író írt egy verses színművet. Benedek Nándor vidéki színikazgató egyszerűen ellopta, sőt nemesak előadta, de nyomtatásban a saját neve alatt ki is adta *Farkas* Imre munkáját. Továbbá *Balassa* Ármin érdemes szegedi írónak van egy hatalmas alkotása, egyfelvonásos népszínmű, a *Paraszt-szívek*, mely könyvben is megjelent és több színpadon nagy sikert aratott. És íme most *Balassa* rájött, hogy darabját valami *Barna* József szóról-szóra lemásolta és *Dalos* Eszter címen adhatja mint saját művét. No de hát végre is mi rossz van ebben? Az irodalmi kalózkodók a jó írók jó munkáit lopják el. De mit csinálnak a tehetségtelen tolakodók? Ők a saját silány dadogásaikkal szedik a vámot, aratják a babért és lökdösik félre, rugják, marják, gyilkolják a valódi tehetségeket.

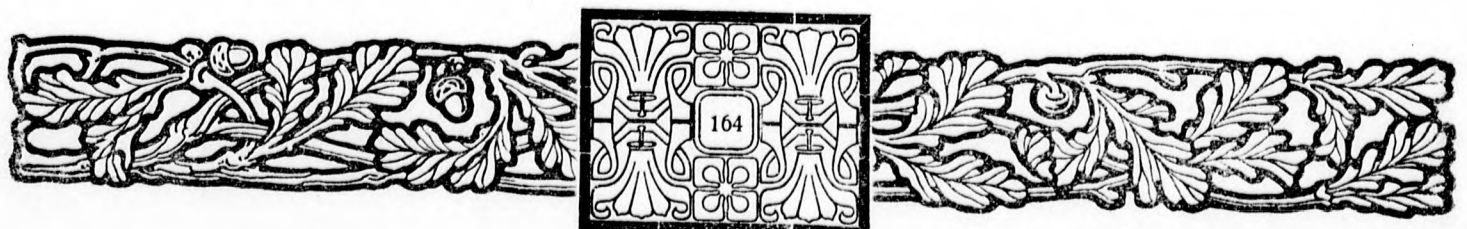
*Kopaszodó tölgyfa makkja
Hull s az avar megzörög
Mintha a makk azt zörögne:
Az enyészet sem örök !*

*Most lehullok porba, sirba,
Am tavasszal kikelek
S ágaimon díszlenek majd
Ujra fényes levelek.*

Dutka Ákos.

Gárdonyi Géza költeményei. Egyszerű, szürke borítékba fűzött kis könyv, a címe: *Fűsfalevél, nyárfalevél...* és költemények vannak benne, melyeket *Gárdonyi* Géza, a színmagyar zamatú elbeszéléseiről, regényeiről nevezetes író, a *Bor* című falusi színjáték szerzője írt. Olyan versek ezek, melyekből szinte kiárad az, hogy *Gárdonyi* semmi más okból nem, csupán csak a maga gyönyörűségére írogatta őket. Mikor a nyári zápor megered, elkezd párázni a föld és a nedves virágok, fűvek öléből édes, szédítő illatok hullámzanak a levegőbe. *Gárdonyi* lelkében is így keletkeztek egyéni hangulatok,

érzések, melyek nem fértek el elbeszélő költészetének keretébe, csendes napokon, estéken elkapta őt a hangulat s rövid sorokba róta eszméit, tündéscit, gondolatait, érzéseit. Csudálatos, hogy éppen Gárdonyi, aki ezekben a verseiben a természetes egyszerűségnek szinte páratlan mesterűl mutatkozik be, rendkívül finom érzékével meg nem sejtette, mennyire megtépi a saját mezei virágait egy alaki külsőség mellözésével. Gárdonyi ugyanis okoskodó természet, kimódolta tehát, hogy a verssorok kezdetén a nagy betűnek semmi értelme sincsen, ha a mondat az előbbi sor végén be nem fejeződik. Pedig dehogyan nincs értelme! Ez a látszólagos külsőség összeforrt a lényeggel, mert már a szemmel érzékelteti a vers alakjában a költemény szerkezetének, dallamának, gondolatzenéjének finomságait. Gárdonyi részéről ez a kis betűs versírás csak szeszély vagy különködés. A könyv egyébaránt teli van üde, harmatos mezei virágokkal, melyeket a költő a maga kedvére szedett bokrétába. Jellemző darabja a kis gyűjteménynek a *Március* című vers, melyen világosan megfigyelhető, hogy Gárdonyi nem akart egységes, művészi csiszolású verseket alkotni, hanem méléző szemlélődő természetének szeszélye szerint röpködnek gondolatai virágról-virágra. Ebben az egy versben minden együtt van: leírás, hangulatrajz, tájképfestés, hazafiság, szerelem, falusi idill, bölcs elmélkedés, tréfa, szelid humor. Ugyyszólván minden sora más-más. Egy szakasza a napról ezeket a csodaszép sorokat tartalmazza:

Ó nap, nézhetetlen orcájú istenség!
Világ világitó, éltető melegség!
Nem csodálom, hogy a régiek imádtak,
Hiszen édesanyja te vagy e világnak!
Mikor fölemeled tündöklő orcádat,
Az élet fölserken, megpezsdl, megárad,
S a harmatos zöldben zeng a madárének
Láttadra öröm és bizalom az élet.
Keltesz, növész, éltetsz, te minden forrása,
Ki egyként mosolyogsz emberre, rózsára,
Porszemre és hegyre, harmatra, folyamra,
Ó ragyogj, ragyogj ránk, világ édes anyja!

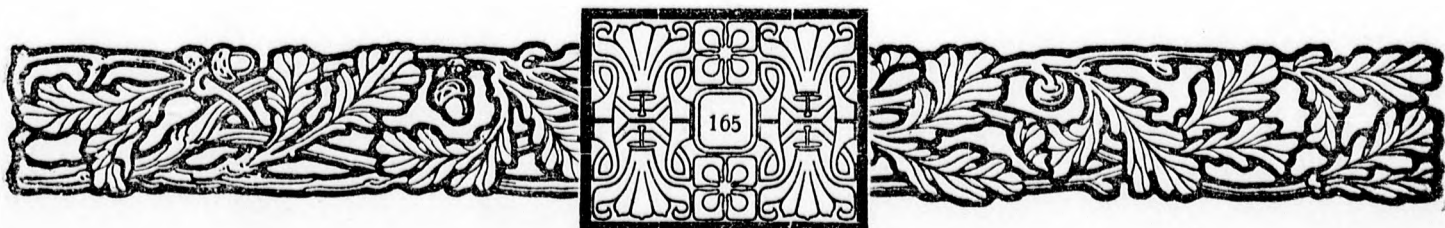
Egy verseskönyvről. Új név jelent meg új könyvvel a piacon. Dutka Ákos „Vallomások könyve“ (Kapható a szerzőnél, Nagyváradon. Ára 2 k.) — Olvasgatva ezeket a dallamos, jóírmelő szerelmes versikéket, önkéntelenül keresünk benne valamit, ami mintha hiányzanék belőle. Valami szépet... a vers lelkét. Azt a csodás valamit, azt a megnevezhetlent, ami szabályba nem foglalható. Retorika, stilisztika nem beszél róla. És ha hiányzik, mégis bánt. Ha hiányzik, akkor bánt. Egy kis igazi költészetet, a tisztaság összhangját... Nem mindenki előtt okvetlenül tetszetős és ízléses a duhaj, véringertő szerelmet megénekelve látni. Nem mindenki szereti, ha Apolló bachánsnőkkel ölelkezik. Vagy ha megteszi, akkor ne Apolló vessen le köntösét, de a bachánsnő tisztuljon

meg az ölelés, a csók szent hevében... A poéta egy világnak hirdeti új igéket. Könnyeden játszik hallgatójának szívével és kedélyével. Ne akarjon tehát mást pengetni, csak a valódi „szép“ hurjait. Mert nem mindenki találja szépnak, ami szennyes. Az a kis batizt ruha hadd tisztuljon meg a szerelem megszentelt tüzében... A költő is ezt szeretné. Ő sincs megelégedve önmagával és menekül maga elől a természet, a rengeteg kebelére. Itt igazán gyönyörűen szólal meg. Itt megtisztulva szabadon lélegzik. Megbánja mit előbb vétkezett. Mélasága, szomorúsága megragad, leköt... Szóval a „Vallomások“ írója nem találta még meg a saját igazi útját. Még nagyon tévelyeg a zürzavar útvesztő süppedékeiben. De ha megleli önmagát, igazi poéta lesz belőle.

(Sz. A.)

A nap hőenergiája. Mayernak és Helmholtznak az erő megmaradására vonatkozó tanai óta természetudósok fokozott ambícióval tanulmányozták a nap melegét a praktikus fölhasználás szempontjából. Vizsgálódásaik során rájöttek arra, hogy különböző energia-fajok főforrása a nap. Minden meteorológiai jelenségnek és annak a roppant erőmennyiségnek, mely a világot mozgatja, a nap a centruma. A nap hevének a köszénben lerakott energiáján nyugszik az egész mostani kultúra. A köszénbányák várható kiapadása — Angolországban ez százötven év alatt következett be — az elé a feladat elé állítja az embereket, hogy újabb ilyen energia-forrást keressenek. Ilyen irányban történtek a kísérletek és a tudósok megpendítették többek közt a folyóvíz elektromos energiára való fölváltásának eszméjét. E tekintetben különösen a Niagara-zuhatag mint legalkalmasabb kísérleti médium felé terelték a közfigyelmet. Legutóbb a nap melegének közvetlen kiaknázását is megpróbálták homoru tükrök segítségével. Bessemer egy készüléket talált föl, amelylyel a nap sugarait egy gőzkatlanba levő vízre lehet működtetni. Algirban és Kaliforniában a nap-melegét szivattyuzásnál használják hajtóerőnek. Báró Lade most egy munkát adott ki ilyen címmel: „A napmeleg közvetlen fölhasználásának problémája.“ Ebben a munkájában báró Lade beszámol a problema megoldása iránt végzett kísérleteiről és eredményképp kimondja, hogy gömb vagy hengeralakú homoru tükrök fókuszában összpontosított napsugarakkal thermobattériákat lehet megindítani és az így keletkezett áram akkumulátorok megtöltésére fordítható. Ilyen módon óriási mennyiségű elektromos energiát lehet előteremteni kényelmes föltételek mellett. Báró Lade elismeri, hogy terve megvalósítását nem egy akadály nehezíti meg, de reméli, hogy a technika előrehaladásával ezek a nehézségek elháríthatók.

Pályázat a debreceni színházra. Debrecen város tanácsa kiírta a pályázatot a debreceni színházra. A pályázat 1904. április 23-án délután 5 órakor jár le. Hat évre, 1905. október 1-től 1911. október 1-ig adják ki a színházat s Debrecennel ismét szövetséget kötött a két nyári állomás, Nyiregyháza és Máramaros-Sziget. Nem gondoljuk, hogy akadjon az országban olyan balga, aki azt hinné, hogy Nyiregyháza vagy M.-Sziget, vagy akár a kettő együtt külön, jövedelmezőbb állomás és több színházbajáró közönséget állíthat elő, mint Debrecen. És lám, mégis a két kisebb város, mely a teljes debreceni társulatot követeli, semmit sem ad a szinigazgatónak, sőt az egyik szinkörért még fizetni köteles. Ellenben Debrecen városa évenként tizezer koronát *ajándékos* a szinigazgatónak. Ajándékos, mondom, mert nem kap érte semmi ellenértéket. Sőt kénytelen a maga pénzéért ráadásul eltérni, hogy az igazgató a közönség ízlésére hivatkozva végkép tönkre tegye a debreceni nagy és fényes multú színház utolsó művészi hitelét is. Ha a város a tizezer koronáért kapna irodalmat és művészetet, ha a színház valóban hivatásának élne, betöltené tisztét, akkor az ajándék joggal jutalom vagy segítség néven szerepelhetne és ha kétannyi lenne, se volna pazarlás. Így azonban csak egy kötelesség vár a városi tanácsra, melyet el nem mulaszthat. Föl kell használnia az alkalmat, a színházi állapotok gyökeres, bátor, erős kezű rendezésére. Nem szabad tovább eltérni ezt a mostani gazdálkodást, hogy abban a csarnokban az üzleti önzés, a delobellei hangpuffogatás, az üres léha szellem maradjon az úr. Megújhodást követel a város művelődési érdeke, teljes megújhodást! Magyarság és műveltség, nemzeti szinművészet: ez legyen a feladata, melyet a színház kell, hogy megoldjon. Az utolsó két esztendő rettentő pusztítása mindenkit meggyőzhetett arról, hogy a debreceni színház a jelenlegi kezelésben a teljes elkallódás lejtőjén sodródik lefelé. Sőt már is ott süppedez a dalcsarnoki léháskodás útján. Két évvel ezelőtt a szinpadról elhangzott a szépen szóló ígérlet, hogy a *becsületes magyar szinművészet* hajléka lesz a színház. De nem az. Sőt. Éppen ellenkezője annak. Világos tehát a város feladata. A debreceni színházat a becsületes magyar szinművészet hajlékává kell emelni. Minden áron.

Irodalmi Körök

A Csokonai-kör (Debrecen) május 15 én tartja évi közgyűlését. Legutóbbi választmányi ülésén dr. Kardos Albert bírálati jelentése alapján odaitélte az egyizben már ki nem adott Telegdi-Kovács-féle szinmű-jutalmat. Továbbá elhatározta, *Kőrösi* Kálmán dr. indítványára, hogy emléktáblával jelöli meg a helyet, ahol 1849-ben a magyar szent koronát őrizték. A hely pontos kikutatására *Zoltai* Lajost kérték föl.

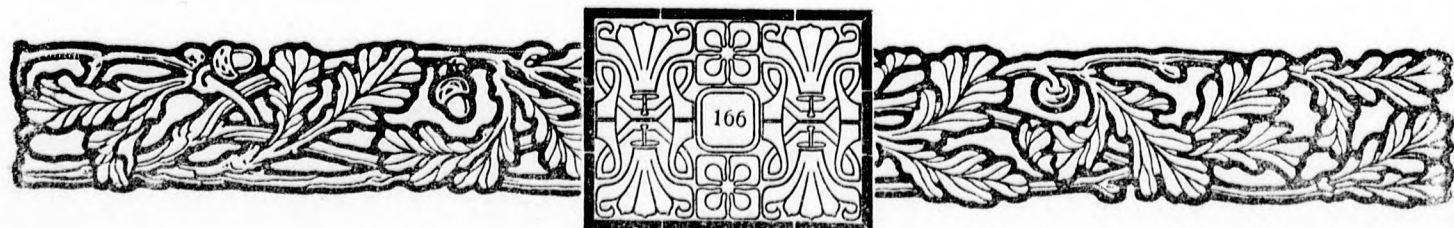
A Szigligeti Társaság (Nagyvárad) április 10-én tartja évi közgyűlését. A közgyűlés tárgysorozata a következő:

1. Főtitkári jelentés a Társaság 1903. évi működéséről.
2. A számvizsgáló bizottság jelentése a Társaság pénztári állapotáról.
3. Mérlegszámla és az 1904. évi költségvetés.
4. Esetleges indítványok.

A Kisfaludy Társaság pályázatai. A Kisfaludy Társaság pályatételei közül ez év október 31-én a következők járnak le: A Lukács Krisztián-jutalom: kisebb regényre. Jutalma a Lukács Mórictól nejeinek, Birly Krisztinának emlékére tett alapítványból 1000 korona. Széher Árpád-jutalom: nagyobb elbeszélő költemény műfordítására. Jutalma 1000 korona. Ifjabb gróf bojári Vigyázó Sándor-jutalom: magyar történelmi tárgyú prózában irandó kisebb elbeszélésre, a mely fél nyomtatott ívtől két ívig terjedhet. Jutalma a gróf Vigyázó Jozefin által elhunyt testvére, Vigyázó Sándor nevére tett alapítványból 240 korona. A pályamunkák idegen kézzel, tisztán és olvashatólag másolva, bekötve, lapozva és a szerző valódi nevét rejtő, lepecsételt, jelmondatos levél kíséretében, a fent kitett határideig a társaság titkárához küldendők.

A Petőfi Társaság e hó 10-én, vasárnap délelőtt 10 órakor az Akadémia első emeleti termében telolvasó ülést tart. Tárgyak: 1. A modern drámáról (értekezés.) Irta és felolvassa Prém József rendes tag. 2. A kenyér (ujabb részlet a Bolond című verses regényből.) Szabó Endre rendes tagtól. 3. Az öreg Dávid (Bercsényi Béla hátrahagyott elbeszélése.)

A pécsi irodalmi kör megalakítását mindazok forrón óhajtják, a kik hivatottak e szép érzékű, zenében fejlett, irodalmilag is jó ízlésű város szellemi életének vezetésére s a kör létrehozása mégis lassan megy, vajudik. Ennek oka nem lehet más, mint a különböző irányú irodalmi áramlatok hiveinek kölcsönös tartózkodása, aggodalma. Mi, a kik messziről lát-

jük e bátortalanságot, egyáltalán az irodalmi érdekek kárával járónak és a személyes féltékenység tultengésének ítéljük a pécsi írók és széplelkű művelt egyének vonakodását a kör megalakításától. Baranya és Somogy bevonásával, Kaposvár, Kanizsa, Curgó hozzákapcsolásával Pécs oly irodalmi kört alakíthatna, melyben a szépírók, a tudományos irodalom művelői és a szép lelkű műpártolók egyaránt megtalálhatnák az egyéniségüknek megfelelő munkakört. A Pécsi Napló érdemes szerkesztőjének, *Lenkei* Lajosnak nem szabadna a kezdéstől idegenkednie. Hiszen Pécsnek Mátyás király koráig visszanyúló nevezetes irodalmi múltja van s oly valóban jeles írók egyesülhetnének ott egy zászló alá, hogy Pécssett rövid idő alatt a vidék egyik legerősebb irodalmi köre izmosodhatnék meg és terjeszthetné a nemzeti költészet, a magyar műveltség világosságát.

MŰVÉSZET.

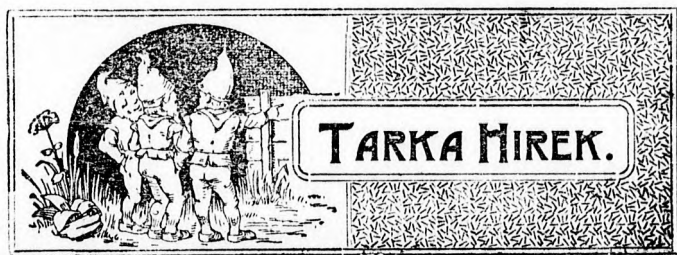
A Nemzeti Szalon új igazgatósága. A Nemzeti Szalon választmányi ülésén megválasztották az egyesület új igazgatóságát, Megválasztották a művészek közül: Baditz Ottó, Bruck Miksa, Kézdi-Koracs László és Madarász Viktor. A műpártolók közül: Kammerer Jenő és Baranyi Artur az egyesület pénztárosa.

Művészeti pályázat. A Magyar Iparművészeti Társulat két pályázatot hirdet. Az egyik egy negyven iskolásgyermek számára való tanterem teljes berendezésére szól 500 korona az első, 300 korona második és 200 korona harmadik díj mellett, a másik magyaros jellegű ízléses és ötletes gyermekjátékokat kíván 200 korona első és két 100—100 koronás második díjjal. A pályaművek június 13-ig küldendők be az Iparművészeti Társulat titkárságához. (Budapest, Üllői-út 33—37. sz.)

DEBRECEN.

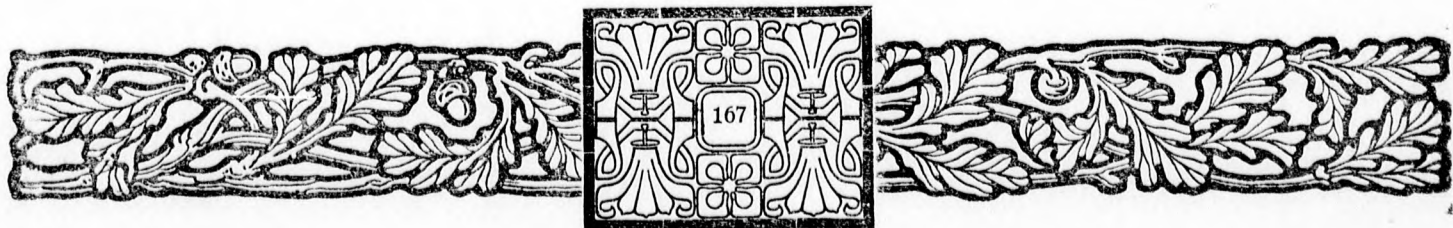
A Csokonai kör pályadíja. Mint manapság szokás, a Csokonai-kör is pályadíjakat tűz ki. Ezuttal nem a saját díját, hanem a Telegdi-Kovács-féle történeti színműre kitűzött pályadíjat ítélte oda. Ez magában véve nagyon szép dolog. És mi is nagyon örvendünk neki. Ugy a pályázatnak, mint az eredménynek. Beérkezett ugyanis tíz pályamunka, melyek közül a két legértékesebbnek ítelték oda a 800 koronát. Azonban ez az osztzkodás már furesa. Még a jutalmazandó két mű közül is az egyik vagy jobb, mint a másik, vagy rosszabb. Mert mindakettő egyenlő ér-

tékű nem lehet. Így hát minnek megfelelni a pályadíjat és azt a bizonyos babért. Ilyenkor mindig a fővárosi pályadíjtermelő részvénytársaságok jutnak eszünkbe, az ő összebogozott érdekszálacskaikkal. Pedig a *Vályi Nagy* Gusztáv verses darabja: *Gábor diák* irodalmi becsű és költői szépségeiben gazdag... De mivel ez a pályázat is *titkos* volt — és ez a legfuresább — rendkívül érdekes tünemény az, hogy napokkal a jelígés-levelek fölbontása előtt hozták fővárosi lapok, hogy az egyik jutalmazandó *művet* — az Enyingi Török Bálint című prózát — Szathmáry Zoltán hírlapíró írta.

Magyar játékszerek. A magyar gyermeknek csak a koporsója magyar gyártmány. Minden egyebe német. Német csöngetyüt adnak a kezébe, hogy ne sírjon, német hángedlit, hogy le ne föccsentse magát a kávéjával, német bölcsőben ringatják s ha kardot, puskát, falovat, ólomkatonát adnak neki karácsonyra, az mind német valami. Német katonaságot vezényel hát a magyar gyermek már ötéves korában, német építőszekrényből építi idegen ízlésű házikóit s mire felnő, fantáziája, lelke, ízlése telítve van a külföldi ízléssel. Talán ez az oka annak is, hogy elvesztjük érzékünket a magyar sajtóságok iránt s látásunkat, ha magyar vonásokat kell észrevennünk. A gyermeknevelés terén sokat múlászottunk. Szinte pótolhatatlant s minden törekvés, amely arra irányul, hogy a magyar gyermek magyaros fantáziáját megőrizzük, ízlését fejlesszük, meleg elismerést érdemel. Ilyen elismeréssel kell most fogadnunk az Iparművészeti Társulat pályázatát is, amelyen magyaros, ízléses és ötletes gyermekjátékokat keresnek. Művészeinknek alig kínálkozik kedvesebb és bájosabb föladat, mint ez. Kitalálni valami kedves, okos és magyaros játékszert a gyermekek számára! Valami finom és bájos, gyermekes ötletet, melyet fából, kőből, vagy csontból kell megépíteni, úgy, hogy a magyar gondolat magyar formában jelenjék meg! Szép föladat ez és hálás is. Érdemes vele foglalkoznia a poétáknak, piktoroknak, iparművészeknek s mindenkinek, aki a gyermekeket szereti és ért a nyelvükön.

A lakó. Nagy gyülekezés volt a civis házánál. Névnep talán, vagy disznótor. Egyre megy. Bőkezű volt a máskülönbben fukar civis és szörnyen vendéglátó. Meghitta a szomszédot, az atyafiságot, a tanács-

belieket. Voltak ott vegyest urak és talyigások, borbélyok és írástudó pékek. A civis házában lakott a törvényszék egyik jeles bírása. Nagyságos ur.

Azt mondja valamelyik vendég:

— Hát izé... a nagyságos urat mért nem híttá meg?

Elbiggyeszté a civis a száját:

— Csak nem hívom meg a — lakót!

A kulcs. Sok eseiben kellemetlenebb még az az erszény elvesztésénél is, ha valahol elhagytuk, vagy elvesztettük a kulcsainkat. A kereskedőre nézve különösen. A praktikus angolok megoldották ennek a bajnak is a titkát. Egy ötletes vállalkozónak jutott eszébe néhány évvel ezelőtt biztosító társulatot szervezni az elveszett kulcsok megtalálására. Tette pedig ezt a következő módon: Bizonyos csekély évi biztosítási díjért a kereskedő kis kapcsolóláncot kap a vállalatnál, amelylyel a kulcsait összekötheti; ennek a láncnak a lakatján pedig az olvasható, hogy aki megtalálja és beszolgáltatja a vállalat irodájába, öt shilling azaz hat korona jutalmat kap azért. Alig fordult még elő eset, hogy utcán elveszett kulcsok ily módon meg nem kerültek volna, mert a lánc sorszáma a vállalat könyvébe be van jegyezve a kulcs tulajdonosának címével együtt. Ez az észszerű rendszer igen hódít Londonban s eddig már több mint 60,000 biztosítója van a vállalatnak.

Könyvek.

A Csokonai Lapok-hoz beküldött új könyvek jegyzéke.

Füsfalevél, nyárfalevél. Költemények. Irta Gárdonyi Géza. Budapest, 1904. Singer és Wolfner kiadása.

Ködös problémák. Regényes kép. Irta Beksics Gusztáv. Ára 3 korona. Budapest, Lampel Róbert kiadása.

Új bokréta. Költemények. Írták Baja Mihály, Gulyás József, Gyökössi Endre, Madai Gyula és Oláh Gábor. Ára 1 korona 50 fillér. A Csokonai-kör támogatásával. Debrecen 1904. év.

Vészkiáltások. Szabad szellem és hazaszeretet. Irta dr. Király Péter, Ára 2 kor. Szeged, 1904.

A fölfelé szállók. Regény. Irta: Szikra. Budapest. Singer és Wolfner kiadása. 1904. Ára 4 korona.

Kis könyv a művészetről. Irta Lyka Károly. Budapest, Singer és Wolfner kiadása. 1904. Ára 3 korona,

Lőporfüst az 1878-ik évi bosnyák háborúból. Irta Kenedi Géza. Budapest, 1904. Singer és Wolfner kiadása.

Jézus szentszívének dicsérete. Kiadta Mohl Antal dr. Győr.

Versék. Elbeszélő költemények. Irta Hevesi (Handler) Simon. Ára 3 korona. Lugos, 1904. Szidon József kiadása.

Sursum Corda. Szinmű 5 felvonásban. Irta Bosnyák Zoltán Budapest, Lampel Róbert kiadása. 1904. Ára 60 fill.

As ősmagyar vallás emlékeiről. Budapest, 1904. Kiadja Kókai Lajos. Ára 50 fillér.

János vitéz. Irodalmi tanulmány Petőfi Sándor költeményéhez. Irta Oravecz Ödön. Rozsnyó.

Levelezés.

Kéziratot nem adunk vissza.

Stella. Van igazság a *cs* védelmében a *c*-vel szemben ha a magyar abc *cs*-jére, *ny*-ére, *ly*-ére, *gy*-jére, *ty*-jére, *ss*-jére stb. gondolunk. De már az talán mégsem a magyar szín vesztesége, ha a *s*-t elhagyjuk. Hiszen nálunk a magyaros írásmódnak nem ily kis forgácsok állanak útjában. Mi annyira a német és latin befolyás rabjai vagyunk, hogy Csajkovszkijt még Jókai Mór is Tschakowskinak írja, Turgenyev rendszerint Turgenieff és a Magyar Nemzet-tel megtörtént, hogy a magyaros helyesírástól való borzongása közben az *akta* többesét *akták* helyett így írta: *actác*. Egyébiránt forrón köszönöm az igazán szép dolgokat.

Sz. E. Rákosliget. Már boszorkányság lesz a dologban, Harmadízben magam adattam postára a 2-ik és 3-ik számot.

K. R. Valóban méltatlan a vád. Az, hogy fővárosban lakó írók neve sűrűn szerepel a Cs. L.-ban, nem a vidéken lakók mellőzését jelenti, hanem csupán onnan van, hogy a vidékről lassabban, ritkábban keresnek fel kézírataikkal az írók. Nálunk még mindennapos az a régi szokás, hogy még csak nem is felélnék a levélre, akiket a zászló alá toborzunk. Ellenben a neves, ismert (többnyire Budapesten élő) írók oly szeretettel oly meleg érdeklődéssel sietnek a Cs. L. törekvéseinek támogatására, hogy ha hiúság vezetne, a valóban szép, lelkes levelekkel hasábot tölthetnénk be.

D. Gy. Budapest. Köszönet és remélem, folytatása következik.

H. M. No ez nem ujság. Mindig így van ez mostan ában Akármilyen idegen silányságról, ha színpadra kerül, írnak a budapesti lapok egy-két ezer sort, amennyi a magyar költészetnek egy év alatt se jut. A fordítás pedig a viszontbiztosító irodalmi babérszövetkezet kartel-törvénye szerint remek, magyaros, mesteri! De a valóságban a színpadra kerülő darabok legnagyobb részének fordítása botránosan rossz, magyartalan, felületes, nem ritkán oly gyalázatos, hogy az ember azt se tudja, sirjon-e vagy kacagjon?

TARTALOM: Jelszavak. — A feledhetlen: Dalmady Győző. — Anokreonj dal: Endrődi Sándor. — János vitéz és Toldi: Oravecz Ödön. — Vendégszereplésem a konyhán: Rudnyánszky Róthy Laura. — A falu reggel: Gárdonyi Géza. — Emma dalok: dr. Kapossy Lucian. — Erdőzűgás: Dombay Hugó. — A császár keresztfia: Malonyay Dezső. — Sötétség: Vértesi Gyula. — Harangzűgás alatt: B. Büttner Lina. — Én is voltam: Krúzsely Erzsike. — Szerelmem: Szederkényi Anikó. — Szürke dalok: Haraszthy Lajos. — A deres meghalt: Morvay Zoltán. — Emlékszel-e rá?: Zoltán Vilmos. — Ábrányi Emil költeményei: Petur. — Négyszemközt: Csipke. — Strófák: H. L. — Tövises és virágok. — Költészet. — Tudomány. — Színház. — Irodalmi körök. — Művészet. — Debrecen. — Tarka hírek. — Könyvek. — Levelezés.

Kiadó laptulajdonos: MORVAY ZOLTÁN.

NYOMTATTA A CSOKONAI-NYOMDA (RUZICSKA GYULA ÉS TÁRSA) DEBRECENBEN.

